Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

Urkundenabschriften und Aktenauszüge zur Habsburgergeschichte - Cod. St. Blasien 44

[Wien], [17. Jahrh. / 1. Hälfte 18. Jahrh.]

Wahl Ferdinands IV.

urn:nbn:de:bsz:31-49680

Visual Library

De Electione Regis Romanorum, qui Ferdinando IV. nuper defuncto digne sufficiatur in Imperatorem Diatribe

Hodie Germania habet Ferd. III. multis quidem et praeclaris virtutibus animiq dotibus, quae parem ipsum tanto oneri ferendo efficiant conspicuum, sed tam infirma valetudine et tot morbis obnoxium, vt longaevam quidem vitam, et diuturnum atq felix Imperium quisqs qui patriae et praesentis Status amans est optare ei debeat, sperare minime possit. Praeviderant Eminentissimi ac Serenissimi Electores huic imminenti malo opportunum remedium, atqs Imperatore electo concedentibus suffragijs in Romanorum Regem filio eius Ferd. IV. Hung. Bohemiaqs Rege multis partim aperte partim occulte nec quicquam refragantib9 spem certam successionis fecerant, et simul novandi cupidis, si quando defuncto Imperatore vacasset Imperium spem omnem praeciderant. Sic Germaniae optime videbatur esse consultum, et iam in tuto esse omnia existimabatur. Sed non ita visum fuit quia fata Imperatorum moderatur omnipotenti Deo. Vix enim Ratisbona Viennam redierat Imperator cum filio Rege cum spem vnicam Patris Ferd. IV. in flore iuventa in expectatione omnium et orbis dimidio gubernando destinatum haeredem crudele fatum immatura morte sustulit, ominis instar habitum fuit, conuulsam fuisse paulo ante discessum Regis ex hac vita terrae motu Viennam et illum tremorem terrae ab ipso Rege fuisse notatum: neqs mirum, ab illo enim momento aliud impendet non Germaniae solum, sed toti forte Europae fatum. Quamprimum enim tristis fama inopinatum hunc nuncium per Provincias diffudit

notasses linqui alios animo et labescere, alios in spem nonam erigi, singulos, quorum id interest, sibi aut ominari malum quodpiam aut nouas fortunas augurari. Caeperunt tum statim de noua Electione varij et dubij seri sermones, prout quemq ducerit affectus multi Principibus addicti, eo ire non ante permittendum esse, vt de alio iterum Rege Germania praeficiendo deliberetur, quam in Comitijs omnium Imperij Ordinum Consensu conclusum fuerit, an hodiè etiam expediat vivo adhuc Imperatore eligere ab Electoribus in quem certa Imperij spes recumbat. Deinde transigendum esse primum de legibus atq conditionibus stabilibus atq perpetuis quae Imperatoribus imposterum eligendis praescribantur, quibus omnium Ordinum iuribus et libertati cautum sit quas iurato se ratas habituros promittant, alij spectare bellum et difficiles turbas, vt commota iterum Germania possent inuenire Imperatorem votis suis, et commodis vtilem quum autem libera omnino sit penes Imperij Electores Regis Romanorum Electio, eaq nulla recepta in Imperio consuetudine aut publicis legibus ad certam aliquam personam atq familiam sit adstricta, vt ab ea recedere nefas sit et publicum Imperij bonum spectari ab Electoribus imprimis oporteat haud abs re fuerit si dispiciamus, quis sive vivo Imperatore, sive illo defuncto eligi possit in Regem Romanorum. Sermo autem nunc est de libera Electione et secundum leges Imperij publicas in Aurea Bulla praescriptas instituta, vt is Rex sit, qui plurimum suffragijs fuerit electus. Quod si eum quispiam

vno

vno vel altero Electorum suffragio adimantur, sese per
vim intrudere voluerit, alia tum fuerit ratio.
Quamquam neq; id magnopere timendum est neq; etiã
difficile est conjecturari quinam illi futuri sint,
aut esse possint, qui sese apertâ vi ingerere
ausuri sint. Quicquid verò tandem futurum
est de controversia quæ reliquis Principib.
et Statib. Imperij de capitulatione et tem-
pore Electionis novi Romanorum Regis vivo
adhuc Imperatore instituendæ cum Electo-
rib. intercedit, Electio tamen Personæ
cuiuspiam in Roma: Regem manet Electo-
rib. libera, et penes Eos solos. Primo igitur
considerandum fuerit, quis possit eligi vi-
vente adhuc Imperatore et quis Imperio
per mortem Imperatoris vacante. plurimum
enim inter hæc duo interest si quis alius
quam ex Austriaca familia ad illam dignita-
tem supremam in orbe Christiano adspira-
verit, deinde statuenda sunt certa quædã
requisita quæ eligendo iterum sive Regi
sive Imperatori ita sint intrinseca atq;
tantæ necessitatis, ut si unum Eorum illi,
cui desit, censeri debeat frustra futurum
quicquid ille pro adipiscendo illo fastidio
conatus fuerit. Primum igitur sit requi-
situm sive conditio, ut Catholicam fidem
profiteatur, et si autem multæ sint ratio-
nes, quas hic afferri minimè opus est, qui-
bus efficitur indubitatum, non posse alium
esse Imperatorem, quam Catholicum, hæc sola
tamen sufficiat, quod, ~~quum~~ de legitima Electio-
ne nunc sit sermo, et hodie quinq; Electorũ
Catholicam tres verò tantum Protestantium

fidem profiteantur, sperari nunquam debeat, Catholicos
Electores in quenquam diversae ab ipsis religionis
Principem esse consensuros, aut interea tempo-
ris quenquam Electorem Catholicorum saecula-
rium s. Ecclesiastici enim lege publica eo ipso
dignitate omni et suffragii iure exciderunt,
ad Protestantes excessurum. Ut vero paria sint
Protestantibus Electoribus sive vere, sive ficte
ac iuris in negotio Electionis suffragia cum
Catholicis Electoribus propter praetensam ab
ipsis Religionis paritatem id nec quidem
unquam petierunt Protestantes. Etsi autem
Religio diversa â Catholica neminem Principum
hodie, ut quidem autumant, facit inhabilem
ad Imperium adipiscendum, fit id tamen prop-
ter alia impedimenta, quae ex illa Religionis
diversitate resultant. posita igitur hac
conditione, nequeant adspirare ad Imperii
Dignitatem Sueciae et Daniae Reges,
Saxo et Brandeburgicus Electores atque
Princeps Wirtenbergicus, qui si Catholici
essent, quocunque modo inter competitores Imperii poterunt
numerari. Altera conditio est, ut si potens atque opulentus
non est, quantumvis quis fuerit summae nobilitatis et virtu-
tis ut quis spem ullam concipiat de adipiscendo
Imperio per Electionem, nisi magnae cuidam et
aptae Provinciae imperet, Neque enim hodie amplius
Habsburgii, Luxenburgii, Nassovii, aut Schwartz-
burgii Comites eliguntur. Nullos amplius habet
Imperator, qua Imperator est, certos reditus vecti-
galia nulla subsidia Statuum Imperii modica sunt
et tarda, quia hodie vix amplius suppetit ratio
aliqua, ea aut impetrandi aut colligendi. Ut vero
Status Imperii Imperatori electo certos quosdam
reditus

reditus lege publica ex suis quisque ditionibus tribuant et assignent vanum est atque irritum; Quum Imperatores tanta instructi potentia vix quidquam extorquere possint à Statibus quid putamus futurum imbellem et ab omnibus subsidijs imparatum? tum verò etiam de ridiculo is futurus fuerit potentioribus Principibus Eius Competitoribus, et ab eis facilè opprimi poterit. Externis autem auxilijs si fortè in ijs spem aliquam ponat, defendi quidem aliquandiu possit, sed cum maximo Germaniæ detrimento et eius extrema pernicie. Neque verò fuerit dubitandum, quin totum Imperium dissoliturum sit in partes deficiente Imperatore potente, qui eas communi aliquo metus et reverentiæ vinculo contineat. Hac 2da igitur conditione positâ manifestum est excludi omnes in Germaniâ Principes Catholicos præter Bavarum fortè et Austriacum: nam qui de Neoburgico mentionem injiciunt, illi aut vires Eius non considerant, aut aliud omnino agunt. Quodsi in certa et tranquilla possessione esse Ducatuum Juliaci-Montium et Cliviæ poterat ipsi etiam aliquatenus inter Competitores locus esse; nunc verò tot et tantis premitur impedimentis vt à quoquam prudentiore atque rerum Germanicarum intelligentiore credi non possit, aut Neoburgicum aliquando Electum iri, aut serio eum sibi spem aliquam facere ad Imperium perveniendi. Hæ duæ conditiones concernunt Principes Germaniæ, qui ad Imperium adspirare possint, atque ita sunt necessariæ, vt sine illis nemo sperare debeat sese ad supremos illos honores eniti posse. Duo verò illa requisita: de virtute enim et animi dotibus, alijsque quibusdam requisitis nunc dicendi non est locus illa enim sunt comparata ita, vt sæpè non habeantur magna cum

ratio, saepe etiam alio quodam modo emendari possint ne quid ab illa parte decet eligendo magnopere obsit: si accurate consideres, non reperiuntur nisi in Austriaco et Bavaro, ideo ut ex Principum Imperij numero, omnis concertatio inter duos illos futura esse videatur, si recte conjicio.

Tertium requisitum spectat exteros Principes cautum quidem est lege publica, ne quis alius nisi Germanus eligatur, sed praeterquam, quod necessitatis legem non habet, non desunt etiam multae fictiones, ut aliquis pro Germano haberi possit, quibus in Richardo Cornubia in Anglia Duce, Alphonso Rege Castellae et forte ipso Carolo Quinto et Ferdinando primo Fratribus olim locus fuit. Quod si igitur de extero Principe sermo fuerit, necesse est ut praeter priora duo requisita, habeat etiam tertium, ut Provincia eius, quibus imperat ita sint Germaniae vicinae, ut facile cum Exercitu ex sua ditione in Germaniam transire, et Eos quos sibi habet obnoxios armis, et vi ~~et obi~~ si opus fuerit contra quoscunque defendere refractarios etiam, ne se Imperio subducant, atque illud in partes discerpant, coercere possit. Consideratis igitur Exteris omnibus Principibus Christianis Catholicis nemo est praeter Galliae Regem in quo hoc requisitum

NB reperiatur, quique etiam pro Germano quodamtenus haberi potest non tantum quia Alsatiam iure nupera Pacis, et Lotharingiam totam armis tenet, atque ex ratione pro Germaniae Principe censeri potest, sed etiam quia ex Austriaca natus adeoque propemodum hoc nomine Austriacus est. Regis Poloniae Regno ultroque et Sueciae Haereditario pridem et Polonico perinde ferme electi non est quod ulla fiat mentio. Dux Sabaudiae de quo aliquando cogitarat Palatinus Elector Fridericus et magnus Dux Hetruriae nimis sunt ab Imperio remoti

remoti, ut succurrere Germaniae laboranti queant. De Lusitaniae Rege adhuc ambiguo nec quidem cogitandum est. Superest Hispaniarum Rex qui Imperio propter Belgicas provincias et Mediolanensem Ducatum vicinus est, sed cum multa alia sint, quae prohibent, ne eligatur unquam haec sola ratio sufficit, quod Austriacus quia eadem ipsi cum illo domus est, semper ut hactenus ita et deinceps eum in Electione praecedit. Quod si igitur non placebit forsan Electoribus nunc Austriacum eligere, multo minus Hispani rationem habebunt, mortuo vero Hispanorum Rege Philippo IV. si forte infans Hispaniarum in alterius quam Austriaci manus pervenerit, eo minor isti spes erit ad Coronam Imperij perveniendi. Quare subducta tandem ratione nemo est vel indigenarum, vel Exterorum Principum qui prudenter et spe aliqua ductus ad Imperiũ adspirare possit, praeter Austriacum, Bavarũ et Galliae Regem. Inter hos igitur stabit omnis de Imperij maiestate contentio, neque dubium cuipiam esse debet, quin Electores Imperij suam eligendi libertatem intra considerationem horum trium Principum contineant et ubi necesse fuerit aliquem ex his tribus sint Electuri aliquando, prout supervenientes id circumstantiae efflagitaverint. Proximum nunc est consideratu, cuius causa potior credidebat ex his tribus in proxima Electione tum, si vivo adhuc Imperatore Rex Romanorum eligatur, tum etiam si eo mortuo Imperium vacaverit? cum autem libera eligendi Caesarem potestas sit penes Electores, in quem maior suffragiorum pars convenire possit, considerandum est.

His verò duo maximè sunt proposita, atque Electionē novi Regis exigunt, et prout illa se habent, ita etiam Electores erga Hunc vel Illum Principem, quem ipsi Imperio dignum existiment, affectos esse censendum est, primum enim secum perpendent an si Hunc vel Illum elegerint totius Reip. intersit, ita ut illa salva maneat, et tuta tum ab Ipso Imperatore, ne eis mutet in dominatum autoritatem, quam hodiè Ipsi modicam Imp. nomen confert, tum ab Alijs sivè Exteris, sivè Indigenis Principibus ne laceerum hoc Corpus tandem in partes discedat, et eoipso Electorum Dignitas extinguatur. Discerpta enim in partes Germania Electorum quoque Dignitates perire necesse est. quanquam enim quidam Eorum aliquamdiu viribus suis Provincias, quibus Imperant tueri possunt, ~~forse~~ censebuntur tamen Principes tantum, aut si locum et nomen retinent, rem tamen ipsam haud dubiè amittent. Deindè Electores pari etiam studio antè considerabunt quum Regem iterum elegerint, quid hoc aut illo Electo Provincijs, quas tenent, et Ditionibus Ipsorum utile sit futurum: quin apud nonnullos fortè hæc consideratio primo erit loco, quia damna propinqua magis afficiunt animum, quam quæ procul conspicimus, in quibus avertendis etsi certò eventura sunt vel ab ipso tempore quoque illius decursus secum affert utilitates plurima speramus remedia. Ubi igitur cuicunque ditionis Electoris certum aliquod exitium ab huius vel illius Electione imminere cernimus, eum ab illo Imperatore non promotum iri, in certo ac pro comperto Statui debetur. Quamvis enim eam impedire non poterit ostendet tamen sibi eam cordi non esse ne irritet eum, cui eam novit invisam esse, et à quo sibi timere potest.

Accessit 3^m

Accessit Tertium, non adeo magni quidem momenti, quodque rem ipsam penitus possit pervertere, ita tamen comparatum vt ad promouendum, aut protrahendum negotium Electionis, multisque incommodis innoluendum haud parum faciat, sunt Electoribus et Reliquis Principibus omnibus ministri, inter quos vnus aut alter præ cæteris gratia et autoritate valet apud Dominum, habent præterea Electores Ecclesiastici propinquos et cognatos ex familia sua, quibus ipsos prospectum velle, neque mirum neque vllo vituperio dignum est, quum enim Elector Coloniensis maximam sit semper habiturus Domus Bavaricæ rationem, quare non etiam aliquam habeant reliqui Electores ex nobili familia prognati si absque magno Reip. detrimento hoc fieri potest. His igitur quanquam Electores Eorum causa tam publicum quam priuatum suæ ditionis commodum non esse neglecturos, neque illos id Dominis suis omnino suasuros esse censendum est, in innoluendo hoc negotio plurimum sæpe permissum est quomodo illi affecti sint, siue suapte sponte, siue amplius muneribus et præmiis inducti sint, non parum in eo situm esse videatur. Quod si vero apud Electorem quempiam par forte videtur esse ratio huncce vel illum eligat tum plurimum momenti in eo positum est, quis illius Electoris ministros amplioribus præmiis atque promissis sibi deuincire possit. Hæc experiundo ~~[illegible]~~ præuidit hactenus Germania, neque prout sæculi nunc mores sint secus fieri potest. His ergo ita præmissis vlterius considerandum fuerit cuius potior ratio existimetur esse futura, tum spectato potius Germaniæ publico bono prout illa in hanc quam nunc cernimus Reip. formam coaluit, tum etiam priuato vnius cuiusque Electoris quantum id eius Prouincias et ditiones concernit. Quia enim singulorum

suffragia exquirenda sunt, quid vel commodi vel incommodi singulis interveniat sciendum est.

Quod tertium attinet, ubi priora duo expensa fuerint de illo res plana erit. Austriaca familia in Germania in duas hodiè stirpes est divisa, Austriacam propriè dictam sive Imp. progeniem, et Tyrolensem, ex illa 3. ex hac bini supersunt, horum nemo poterit ad Imperium adspirare quamdiu quisquam superest ex priori linea. Archidux enim Oenipontanus non habet nisi Comitatum Tyrolensem Ditiones quasdam in Suevia, Marchionatum de Burchaw, et reliquias quasdam Alsatiæ Cis Rhenum, hæ Provinciæ et exiguæ sunt et in finibus Germaniæ sitæ, nulla civitate insigni, neque propugnaculis memorabiles neque pares tot sumptibus et impendijs, quæ tanta Maiestas Imperij requirit forte etiam dubitari possit, an ipse Archidux tanto oneri ferendo par sit, Frater Sigismundus non habet nisi Episcopatus, neque Provinciarum ullarum acquirendarum spem habet, quia etiam si forte aliquando Infans Hispaniarum Ei desponde,atur. Austriaca tamen familia in Germania semper apud Electores maiori loco erit. Ex Imperatoris Ferdinandi II. progenie superest Archidux Leopoldus Wilhelmus Gubernator Belgij, et bini Ferdinandi III. filij Leopoldus Ignatius Hungariæ Rex, atque Carolus Josephus, hic adhuc puer est, neque de eo nunc eligendo cogitari potest. Belgij Gubernator omnibus omnino Provincijs est destitutus, neque alios quam ex sacris bonis reditus habet. Propter illam rationem deficiente secundo requisito spem Imperij nullam concipere potest. Quum si Belgicas Ei Provincias conferat, Hispaniarum Rex, quod tamen facturos unquam Hispanos, nemo facilè crediderit

potius

potior tamen semper est Regis Hungariæ conditio, neq
illud fieri potest, etiam propter perpetuum Belli
cum Gallis et Batavis gerendi periculum, quo Impe,
rium implicitum iri metuendum fore. Res igitur omnis
in Austriaca familia ad unicum Leopoldum Hunga,
riæ Regem redibit, in eo nihil est quod admodum
desideres, Domo enim natus est illustri, si quæ alia
est in orbe Christiano, animi dotes prorsus
sunt egregiæ, et pares votis. Si quæ igno,
rantur propter teneram Eius adhuc ætatem, quæ
nondum usquequaq apta est exercendis virtutib,
nihil tamen, nisi altum et sublime, atqz par
maiorum virtutib de eo speratur. Inprimis
exserit se in eo militaris quædam animi
magnitudo, hodie ad tuendum Imperium
apprime necessaria, pietatem ritu Catholico
tum suapte sponte, tum ex accuratâ educa,
tione ita colit, ut de Eius constantia in fide
Catholica nihil omnino sit dubitandum, pro,
vinciarum amplissimarum destinata Ipsi est
si vixerit certa Hæreditas. Regnum Hunga,
riæ quod videbatur esse in ancipiti, superiore
tamen ætate suffragio Procerum omnium
qui sibi ius aliquod in Electione tribunt ob,
tinuit, Reliquas Provincias quæ amplitudine,
et oppulentia nullis Germanicarum Provin,
ciarum secundæ sunt hæreditate adit, neqz
Ipsi cum quoquam de ea re lis est, quanquam
enim ingentem tractum occupant, coniunctæ
tamen inter se sunt, ut ex una in alteram
nullis interiectis alijs Provincijs facile cum
Exercitib transiri, atqz ita singulæ defendi possint.
Obtinet illas partim Regio partim Principis no,
mine iure tamen omnes prorsus Monarchico et

absoluto si uti eo sciat, si quid ab illo abit, si resistant interdum Proceres et mussitant, eorum culpa fit et conniventia, qui primi sunt apud Caesarem in illis Provinciis gubernandis. Pleraeque enim Provinciae uti Bohemia, Silesia, Moravia, et Austria superior privilegia, quibus antehac gaudebant, quaeque à prioribus Imperatoribus et Archiducibus, atque Regibus impetraverant mota adversus Ferd. II. Imp. nota illa seditione fiebae iure belli perdiderunt, et Procerum alij aut pulsi fuerunt, aut supplices facti veniam impetrarant, qui astis in exitium successerunt gratiae Imp. debent quod possident. In utroque igitur ius est Austriaco prorsus absolutum, quare et potentia eius multo est maior, ut spectatis haereditarijs Provincijs nemo cum Ipso in Germania conferri possit. Dividi ea solet in decem Circulos, qui tamen omnes non sunt paris amplitudinis; Burgundicum vix est quod addas Germaniae, cum sibi res suas seorsim habeat, Rhenani superioris partem maximam faciunt Lotharingia et Subandia parum Imperio audientes, reliqui circuli ut Electoralis Rhenanus, Saxonicus superior et Inferior; Westphalicus, Sueciceque et Franconicus à multis simul Principibus tenentur, ut facile appareat illorum Circulorum vires propter tot Principatus admodum esse districtas. Solus Bavaricus in potestate est in unius pene Electoris Bavariae, praeterquam quod Salisburgensis Archiepiscopus litem aliquam Ipsi movere potest, reliquum aut tenet Bavarus aut ita constrictum habet, ut nihil inde damni metuere possit, Solus Leopoldus circulum Austriacum amplissimum in solidum tenet, accedit Bohemia cum Provincijs ad Regnum hoc spectantibus quae Circuli instar esse possunt, ut de Hungariae

Regno

Regno nihil nunc dicam ex quo etiam si multi prouentus
non redeant, ideo tamen eius Dominium Austriacis
omnino necessarium est, si se tueri velint, ut sine im-
pedimento uti fruiq; possint illis Prouincijs haere-
ditarijs, quas Hungaria cingit, et securas praestat
ab omni periculo, quod illis impenderet, si Hungaria
alium haberet Regem Austriacis; aliter enim
id fieri vix potest. infessum, neq; tamen con-
temnenda sunt subsidia militum, quae ex Hun-
garia Austriaco parata sunt ut iam colliga-
tur Austriaci potentia, considerandum est ei in
promptu esse duorum Circulorum amplissimorum
vires unitas atq; coniunctas, quaeq; à nullo alio
quam ab Austriaco dependent. Hae quin pares
sint sustinendis viribus reliquorum omnium
Circulorum, ita inter se diuisis propter tot
Principatus adeo inter se diuisos, dubitari vix
poterit, quin esse superiores existimari possit.
Equidem si prudenter et accurate haec exigantur,
Austriacum si tempori suis viribus recte uti
sciat, mediam partem roboris Germaniae tenere
censendum est, fieri igitur vix potest ut
praetereatur Leopoldus, quum enim intersit
Germaniae Imperatorem eligi potentem et
opulentum, nemo illo potentior in Germania,
nemo etiam opulentior, Prouinciae enim, quas
habet ditissimae sunt, et eo iure subditis impe-
rat, ut ab ijs, quum id ita necessitatis fert,
aeris vim magnam exigere, neq; ipsi eam dene-
gare possint. Nullus igitur datur dubitandi
locus, quin Austriacus omni conatu viribusq;
in id, sit allaboraturus, ut suffragijs Electorumq;
Imperium adipiscatur, aut si dubiam sibi eam
spem esse viderit, atq; adeo ire Electores

armis vindicaturus iniuriam, quam se præterito sibi
illatam esse existimabit, quum ita ferè in Imperio re-
ceptum sit, ut quamdiu idonei quiq culpa non
se reddiderant indignos ex Eadem familia supersunt
illi eligantur manente nihilominus penes ~~omnes~~ Electores
libera eligendi potestate, perinde atq in Regno
Poloniæ penes Regni Ordines liberrima sunt
in eligendo Rege suffragia, quantumvis illi
ex Eadem semper familia, quamdiu illa super-
stes est, Reges suos, et Eos quidem, quos nascen-
di Ordo primos voluit esse petere soleant.
Quum igitur dubitari nequeat quin Austriacus ingens ideo
bellum in Germania sit excitaturus, et vero iam constet
quanta sit eius potentia, quia vires habet coniunctas, verosimile
est totam Germaniam in maximum periculum adductum iri
et facile fieri posse ut Austriacus vicinas proximas quasq
provincias corripiat, easq belli iure sibi vendicet et constituto
ita ingenti Dominatu ansam præbeat Germanicum Imperium
in magnas quasdam partes discerpendi huic igitur periculo
avertendo quod certum esse videatur, satis fore, ut Germanicæ
Reipublicæ longe utilius si Austriacus parenti suo detur ab
Electoribus successor; periculum enim quod Germaniæ imminet
neglecto Austriaco longe maius est quam si Regis Galliarum
aut Bavari voluntati non obsecundetur, quum uterq non
ita potest turbare Germaniam, atq Austriacus, si æquè
polleat consilio atq potentia, et autoritate valet
neq enim Ipsi etiam in Germania desunt, qui Ei
sunt obnoxij, ut facilè bellum possit alere, quod
nunquam in Germaniâ suscipiatur nisi cum in-
signi Reip. nostræ publico detrimento. Germaniæ
enim longè alia est, atq plerorumq aliorum Vici-
norum conditio, in illis bella sæpè sunt necessaria,
hic

hic nunquam vtile poterit esse bellum, quia tamen per bella homines turbolenti sicuti sentina ex navijo exhauriendi sunt, ideo satis bene provisum est Germanis, quod illi tam Principes, nobilesque viri, quam plebeij alio magno numero eant militatum atque ita se exerceant in armis, vt propterea si eorum, qui militarunt ratio habeatur, Germania etiamsi alta pace fruatur, nunquam tamen ingentis numeri optimorum et exercitatorum militum expers sit futura, quem cuicunque hosti si res ita ferat, opponere possit. Sermo autem nunc mihi est de præsenti Germaniæ statu, cui conservando bello nihil magis est noxium, non tantum quia exhausta est Germania milite et pecunia, quia in multis locis redacta penè est in solitudinem et magna eius passim est vastitas, sed etiam est imprimis propter internam eius constitutionem.

Tota enim Germania propter tot varios Principatus spe et metu plena est. Susceptum est in ea omne incrementum, quod alicui maximè potentiori accedit, quamdiu igitur pax rata manet in Imperio continent sese illi animorum motus, cum perspiciant rem omnem in eodem statu manere, neque paratam esse cuique occasionem sese supra cæteros extollendi et ditiones suas augendi, quamprimum verò bellum quodpiam indicitur, protinus Germaniam gravioribus suspicionibus implere necesse est, quod parata potentioribus sint occasiones altius emergendi, maioremque sibi sub eorum armorum obtentu potentiam adsciscendi. Ex igitur ratione ab externo bello ad intestinum aliquod transituri, quod nunquam finiri potest, nisi cum Germaniæ detrimento. Nec quidem cum Turca semel bellum suscipi potest quia augentur in Germania simultates: quanquam enim nemo fortè est, qui cum

nefario illo Christiani nominis hoste conspiret, quia
tamen soleat illud bellum impensis totius Germaniæ
geri propter periculum illi atque commune suspectum
nihilominus est reliquis Imperij Ordinibus et lucrû
quod inde ad solum Austriacum redire potest, si quod
redit. Cuius vires urgeri sua non interesse aiunt
et lucrum æque atque periculum sibi commune esse
volunt, quod neque permittet unquam Austriacus,
neque forte etiam ex contractu societatis tenetur
cum longe amplius sit quod hæreditariæ provinciæ
in bellum contra Turcam conferunt, quam quod re-
liquæ Germaniæ Provinciæ omnes impenderunt.
Quidquid tamen de eo sit salus, et incolumitas Ger-
maniæ, uti se nunc habet in eo sita est, ut quo-
cunque modo pax etiam cum exteris conservetur,
quoniam vero pacem illam turbatam longe est
probabilius neglecto Austriaco quam Bavaro
aut Gallo, recte ideo censendum est Electores
amore quietis, et salutis publicæ ductos suffra-
gijs suis Austriacum Parenti successorem esse
daturos. Certum etiam est bellum illud quod neglecto
Austriaco Germaniæ imminet longe futurum atrocius quam
quod aut Bavarus aut Rex Galliæ illo electo suscepturi
sunt: quos ubi omne negotium peractum fuerit acquietu-
ros potius credibile est quam moturos bellum ex quo quæ
inde ad eos utilitas sit reditura incertum fuerit. Austriacus
enim neglectus ubi fuerit arbitrari potest factam sibi
aliquam iniuriam quæ quocunque modo sit propulsanda.
ita enim semper evenisse in Germania tradunt annales, Bava-
rus autem et Gallus qua de re conquerantur iustam non
habent causam. Turci etiam quantus Austriacus ferre
velit æquo animo alium eligi necesse tamen est ut
vel ideo mature bello Germaniam misceat, et se qua

potest

BLB BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Baden-Württemberg

potest ratione novi Caesaris conatibus obiciat quod aliter
salvus esse nequeat. id enim indubitato statuendum est si
quis alius ab Austriaco Caesar est futurus, tum Austriacum
quamvis Domi suae quietum, neque res novas molientem bello
tamen aggressurum ut invisam et suspectam sibi frangat poten
tiam, causa nunquam deerit, ubi eos serio animadverterit,
dabit igitur Austriacus ut novum Caesarem praeveniat eumque
initio dum adhuc imparatus est, neque amicos sibi adiunxit
aut se firmavit in Imperio opprimat quo principes et
populos tam gravi bello implicitos poeniteat, cum esse
Caesarem Germaniae datum cuius electio ibi exitio esse
possit, pugnabit itaque Austriacus non tantum pro honore
et Maiestate Domus suae quam post tot annorum inter
vallum destitutus ornamento tam insigni non poterit
non ferre molestissime sed etiam pro salute ac in
columitate, imo vita suorum. Eo enim ventum esse res
Austriaci ut ipsi omni conatu laborandum sit ut Caesa
rea dignitas transmittatur in filium aut vero ut omnes
ipsius ditiones in apertum discrimen adducantur. Quare
cum bellum non electo Austriaco impendeat Germaniae
indubitatum atque illud atrocissimum, principum autem
et ordinum Imperii si omnes in universum non singulos
consideres maxime intersit ad retinendam quam gaudent
libertatem ut pax in Imperio rata maneat fuerit utili
us Germaniae Leopoldum eligi. Deinde statuendum
omnino est, quicunque tandem futurus est Caesar, quantum
cunque feliciter sit administraturus Rempublicam, daturum

tamen operam, ut se, et liberos suos, aut familiam si forte nullos habuerit magis magisque promoveat ad dignitatem, Imperi um in eam transmittat, tanta est gloria et dominandi insita mortalium animis cupido ut stolidus propemodum sit qui existimaverit reperiri posse principem, eo affectu liberu[m] quamdiu Germania habebit Caesares quicunque tandem illi fuerint, attendendum semper erit Imperij Statibus ne sibi Germaniam reddant obnoxiam atque libertatem et dignitatem Ordinum Imperij minuant. Nota autem cum sint et perspecta Germanis Austriacorum ingenia et mores ex tot annorum regimine, quibus praefuerunt Germaniae quomodo si qua oportuna se ipsis obtulit occasio sibi semper caverint et res suas egerint quomodo dignitatem et potentiam fa milia in immensum extulerint in aperto est recto semper eos incessisse tramite, neque unquam Jura et immunitatem Imperij Ordinum imminuisse nemo facile dixerit multa sunt quae in eam sententiam afferri poterant cogitandum vero est an non eadem fuissent facturi si qui alij fuissent loco eo quo fuere hactenus Austriaci? an non maiora etiam longe fuissent ausuri usurisque melius tot occasionibus oportunis uti poterant Austriaci, ad invadendam Germa niam et sibi subjiciendam? Hoc velim digne expendant qui tam imprudentes sunt ut Hyppolitum a rapide nefari um animal aliquo penes se loco tollerent. Jam vero Au striaci quantum in tanta fortuna fieri potest satis moderate se gesserunt neque tam apertam vim quam caeteris artes, non admodum iniquas et quibus unusquisque principum

quibus

quibuscum Statibus et Ordinibus suae provinciae Res est, uti solet adhibuerunt ad augendas et retinendas vires in Germania quas sibi paulatim acquisierant. Aliis constat omnibus esse principes moderato esse admodum ingenio et a crudelitate atque feritate animi alieno dei timentes aequi amantes et obvia plerumque humanitate multisque aliis virtutibus quae principem decent conspicuos tam pacis magis quam belli artibus inclitos. Si qui ab illis moribus qui Austriacis pene omnibus sunt communes exorbitaverint eorum non putandum esse tantam rationem fieri non posse ut per eadem vestigia pari omnes passu incedant. male sibi consulere qui quam optimos sperent principes: vix repertos esse qui omnibus absoluti fuerint numeris, neque omnium desideriis a principe satisfieri posse. Si tertio et quarto loco consistant principes, si se intra mediocritatem contineant gratias Deo esse agendas, tales igitur cum sint Austriaci idque satis sit perspectum quid autem de aliis sit sperandum non sit aeque cognitum, certe meliores Austriacis futuros sperari nequeat, tutius utique satius et consultius fuerit non recedere ab Austriacis quam alio electo, cuius ingenium nondum satis sit perspectum obiicere manifesto periculo propriam salutem. Neque omnino a veritate abludunt, qui Domum Austriacam Germaniae esse aiunt propugnaculum contra Turcam, fines Turcicae ditionis vix duodecim milliaribus absunt Vienna, Buda Strigonium aliaque munitissima loca a Turcis magnis praesidiis insessa in ipsis pene finibus sunt. Sed a multis etiam partibus

patet aditus Turcae in inferiorem Germaniam quam Austria
ca provincia seu scuto aliquo obiecto a feris illis insultibus
hactenus tutam praestiterunt. Quod si hic aliquis accura-
tius rimari voluerit, stupendum fuerit, ut ab ipsa divina
providentia pariter omnia disponente praefectum esse,
quod tot provinciae Turcarum plerasque furori expositae
paulo ante quam eorum vires in illis oris convalescerent
in unam solam familiam Austriacam concesserint ut ea
tot ditionibus aucta conflatis in unum diversis antea viribus
eo facilius Christiani nominis hosti resistere posset. Quod si
vero magnaeque illarum provinciarum ingruente saeculo
Turcarum potentia suum subivisset Dominum, nemo non
videt quanto periculo non illae tantum provinciae sed tota
etiam Germania in tot principatus et in tot varias
opiniones divisa exposita fuisset. Quare eo moderatius
ferri debet ac potest quod Domus Austriaca tot pro-
vincias possidet, nec facile suspicionibus indulgeri
debet, seu Austriaci in omnem Germaniam affectent, quum
a Divina providentia eam tutamini Germaniae contra
Turcam constitutam esse videamus. Quod si autem
Imperii dignitas ab Austriaca familia Electorum suffra-
gio in Bavarum aut Galliae Regem translata fuerit,
non tantum imbecillior sit Domus Austriaca ad resisten-
dum Turcicis armis propter iacturam subsidiorum quae
ex Germania Caesar Austriacus vel sola nominis Caesarei
dignitate fretus cogere poterat, et propter bellum atrox
inde secuturum indubitate, sed etiam periculum est ne
Austriaci exerciti vindictae studio Turcam ipsum ex ora

maligni

maligne aliorum aemulationis primum in foedus secum et in arbi
trum vocent eiusque exercitum Germaniae immittunt, fuerit id,
quidem Domui Austriacae maxime exitioso sed quum animus
vindictae cupidus est non attendit quid sibi salutare sit, dum aegre
faciat hostibus quibus dum inimicis suis male sit et eadem eos
simul pernicie involuat delectat etiam pergere. Quodsi
nullum aliud immineat periculum quam quod Turca dum
atroci bello conflictatur Germania eam facile et magno
suo emolumento invadere possit, dignum id tamen conside
ratione fuerit, nec enim censendum est si eo res devenerit
ingruente Turca redituros in gratiam qui inter se dissi
debant bellum enim id fuerit diuturnum quod uno atque
altero anno confici nequeat et adeo atrox ut non nisi cum
alterutrius partis exitio finiri possit. Existimandum igitur
potius fuerit Turcam alterutri parti, quae succumbit
auxilio iterum quam ut censeamus eos conciliatum inter
se iri etc. et potentiori hoste interveniente. Hoc vero
periculum quod utique non est e minimis suadet eligendum
potius Austriacum quam quemquam alium, nec enim
ideo si Rex Galliae aut Bavarus negligantur bellum a Turca
imminebit aut periculum ullum. Non postrema quoque
ratio fuerit quae movere possit Electores ne Austriacum
eligant quod Domus Austriacae potentia libero Imperio
sit formidanda, non tantum propter amplissimas quas
possidet provincias in Germania, atque Hungariae Bohe
miaeque regna, tum etiam propter gratissimam coniunctionem
familiae Austriacae in Hispania. At Germania et mutua

//

auxilia sed etiam quod fieri possit ut Leopoldus Rex Hungariae ducta in uxorem Infante Hispaniarum tot regna cum Romano Imperio coniungat, et quod per varias artes tentaverit Carolus 5tus hic Leopoldus tandem perficiat, atque Imperium sibi haereditarium et Germaniam haereditariam faciat. Sed quanquam formido illa non omnino vana esse videtur, res de eo deliberandum nunc diu est an Leopoldus si electus in Regem Romanorum oblatam sibi videat occasionem subjiciendi sibi Germaniam omnem id facturus sit; cupiditas enim acquirendorum regnorum et provinciarum legem non habet et ita est comparata ut speciosis rationibus ab honesta etiam et publica ~~[illegible]~~ utilitate petitis facile excusari possit. Sed an id facere possit? nam vel dabitur Infans Hispaniarum extero cuidam principi in uxorem et ita regna Hispaniae cum annexis provinciis omnino separabuntur a Domo Austriaca et tum censendum est arctam illam coniunctionem quae semper fuit inter utramque familiam etiam imposterum persecuturam. Idem quoque futurum sit si forte Philippo 4to adhuc nascatur filius tot regnorum haeres, aut denique ducet eam in matrimonium Leopoldus, et omnium illorum regnorum haereditatem adibit. Si primum contingat tantum abest ut sit futura aliqua inter Domum Austriacam et Hispaniarum reges coniunctio ut potius aeterna sit futura inter eos aeterna inimicitia, operam omnem daturi sint Hispani ut Domus Austriaca quocunque modo opprimatur, et undique ei concitabunt hostes, ne vi armata jus, quod sibi per pacta in omnia Hispaniarum regna competit, quodque habet speciale in quasdam Hispanorum subditas provincias det effectui. Eo igitur casu non tantum propter separationem subsidiorum Hispaniarum sed etiam propter perpetuas illas cum Hispanis inimicitias Domus Austriaca longe erit imbecillior

Considerate,

Considerandum ergo nunc fuerit an suspecta adhuc esse debeat Germaniae potentia Austriaca ab omni Hispaniarum provinciarum commercio seiuncta, ut vero magna adhuc illa est et metuenda quidem quia utilia non tamen fit et unum sit inter se Imperium deinde semper habebunt Austriaci quod sibi timeant ab Hungaria tum propter Turcarum invasionem tum etiam et inprimis propter gentes in multas sectas divisas atque Germanis inimicissimas constantiam et rapacitatem, vicinitatem quoque principis Transylvaniae cuius omnino interest ut semper habeat in Hungaria exploratores et procerum quorundam sibi addictos, ut possit sibi subjicere Germaniam. Habendum enim est pro certo, id Austriacum data opera et vi armata non esse tentaturum, neque tentare posse ne suasmet ipsas provincias velit conjicere in periculum, res alia autem fuerit si commota in Germania bello sive intestino sive externo fortunata sint arma Caesaris eamque occasionem et fortunam dum bello haerent implicati status in rem suam vertere velit. Sed eiusmodi casus non possunt semper praevideri in rebus humanis, et incidunt multa cum ex re nata consilium est capiendum, quicunque enim Caesar fuerit quum cum et propriis viribus satis validis et publicis ex Imperio quomodocunque etiam illa constituantur suffultum esse oporteat, si feliciora fuerint eius arma si gratia valent, et autoritate in Imperio, cavendum est ne sibi suisque posteris conetur maiorem parare potestatem, quam acceperat. Cernimus quoque eos qui initio non fuere admodum potentes quosque nemo conjicere poterat tale quid esse ausuros aliis longe facilius emersisse, ita enim comparata sunt hominum ingenia ut quae minima ipsis videntur τὸ μικρὸν appellat Aristoteles ea negligant propemodum, neque admodum ad illa animum

ad:

adjiciant, maxima autem et potentiorum actiones singulas magno studio observent, et tum ubi quid ipsis adversum notaverint, ceu ad commune incendium restringendum concurrant maximi igitur motus mutationes rerum publicarum eversiones regnorum et summa Imperia ex neglectis prope modum initijs emerserunt. fortassis etiam si hanc rationem quis diligentius velit attendere possit ibi Domus Austriaca ab Hispanis separata, maiorem in Imperio parare autoritatem cum neque exteri et vicini principes eius videantur consilia omnia tanto studio observaturi, neque status Imperij tam sinistras de ea opiniones, atque nunc concepturi, quod iure ita sit paratus, est gradus aliquis ad afferendam ibi insignem potentiam. Quodsi autem, ut nonnulli suaserunt, faciendum esse Austriacorum provincia eliminata prorsus, extinctaque illa familia redigerentur in Imperij patrimonium et ad Eos electi Caesaris privatum accederet, tum is, si et bellator esset, et propitia aliquando in bello uteretur fortuna, nonne idem, et maius etiam Germaniae ab illo impenderet periculum quorsumque igitur se vertat disquisitio nostra, semper fere impendebit Germaniae periculum illud a Caesare, quicunque ille tandem futurus est quale timeri potest ab Austriaco ad Imperium evecto quidem, sed ab Hispanico consortio omnino excluso, cum autem praeter vim armatam etiam artificia quaedam supersint ut aiunt, quibus occulte nemine id animadvertente opprimi possit, principium Imperij libertas, et parari paulatim Imperium, ostendi tamen potest, ea vel non esse tanti momenti, vel iam ijs esse provisum, aut denique alijs etiam Caesaribus fore communia. Eiusmodi est, quod cum pauci sunt Status, quibus non cum uno alterove lis aliqua sit, magni nominis, lites autem pleraeque illae ventilent

ventilentur in Dicasterio Aulico, possit Cæsar non admodum difficulter huic vel illi aut ægrè facere, aut favere, et tum illum ceû id iure fiat, privet bonis quibusdam, obnoxiũ sibi reddere alterum, quo ipso sensim sibi acquirat gratiam maiorem, et existimationem. Multæ semper fuerunt ea de re querelæ, illorum, quibus molestum erat reddere quæ iniustè possidebant, interdum etiam Eorum quorum causa quidem æqua erat, sed qui sibi timebant ne Cæsares ad conciliandum sibi animum eorum, quibus cum ipsis res erat, favori aliquid, et tempori darent. Sed hæc consideratio premit etiam alios Cæsares, nisi omnis iudicandi potestas ipsis eripiatur, et in Ordines transferatur. Id quod foret maligna rerum novatio. Questi etiã sæpè sunt Ordines iteratis, et ad Domus tantum Austriacæ incrementum spectantibus collectis, et exactionibus exhaurire subditos Statuum Imperij, vt sibimet ipsis, si quando opus sit prospicere nequeant. Sed huic querelæ iam obviam itum est, dum constitutum esse volunt, quoad collectas, suffragiorum numero maiori nihil posse effici. Quarè collectarum omnium exactio nunc est in suspenso. De hisce duobus articulis magna sæpè fuerunt agitata querimoniæ, ceû ista ratione, Austriaci exhaurire Germaniam, et paulatim ad Dominatum sibi viam parare voluissent, occultiores adhuc sunt illæ artes quibus nonnulli Austriacos vsos esse volunt, et quibus adhuc vti possint, dum Comitia aut differuntur aut coacta ita disponuntur, vt nihil in eis, quod ad rei summam spectat constituatur, dum sub obtentu belli contra Turcam et Foederum cum Principibus Germaniæ initorum imperceptibiliter summa Autoritas ad eos devinatur, dum denique sub specie feudorum vocantur, et sequestrationes Principatuum atque Comitatuum, de quibus inter partes lis est, augetur patrimonium. Hæc enim omnia eius modi sunt, vt is, quicunque alius futurus est Cæsar

uti possit, et ideo non minus opera danda sit, ne ab istius, modi artificiis detrimentum aliquod patiatur Respublica quin etiam adeo nunc sunt productæ in lucem eiusmodi artes, ut illæ maxime in eo, qui iam suspectus est, haud difficulter animaduertantur, atque animaduersæ reddantur irritæ. Ab Austriaco igitur spectatis iis tantum Prouinciis, quas in Germania possidet, neque propter vim armatam, neque propter occultas artes, esset timendum saluti Imperii, sed eo casu, si is forte eueniat non posse quenquam opportuniorem dari Imperio Cæsarem, quam sit Austriacus, qui et paupertatem Imperii sustentare et Catholicos contra Protestantes tueri, et confusionem Ordinum temperare possit. At verò cum longè esse videatur probabilius, quod Hispani non sint recessuri à Domo Austriaca, atque res eorum id postulare videantur, nisi sibi plures adhuc hostes concire et spem omnem de magno Imperio contribuendo ex animo deponere voluerint considerandum est, quæ tum ratio sit futura Domus Austriacæ. Quod si igitur nullus fuerit natus Filius Regi Hispaniarum, et tamen Hispani censuerint collocandum esse Infantem in matrimonium cuipiam ex Domo Austriaca, sed alii quam Leopoldo Regi Hungariæ, aut si Leopoldus Guilhelmus fuerit Belgii Gubernator, aut Sigismundus Episcopus Augustanus ex Tyrolensi linea; cum Leopoldo videtur fore negotium intricatius; non tantum propter prouectionem illius ætatem, et metum sterilis coniugii, sed etiam quod meminerint, quoties, et quam grauiter offenderint Leopoldum in Belgio quam indignè eum habuerint Metuendum igitur ipsis fuerit ne si Regia aliquando potestas in Ipsum transferatur, vindictam de eis sumeret. Penes illos Hispaniæ Magnates rerum propemodum arbitrium est rerum omnium, Rege ipso non satis

rerum

rerum suarum satagente, et penè in servitutem redacto. Ubi autem sterile hoc fuerit coniugium quemadmodū probabiliter colligi potest, iam idem, et fortè gravius recurret periculum, etsi verò adhuc superest altera Filia Regis Hispaniarum quæ possit collocari nuptui Carolo Josepho alteri Imp: Filio, si uterq; superstes fuerit, atq; ita reparari damnum quod inde metui possit quia tamen ius successionis ad solam primogenitam spectat, necesse primum fuerit, illam, si sterile sit matrimonium, ne maiores indè turbæ oriantur, si fortè marito mortuo aliud coniugium appeteret, renunciare iuri suo, et in sororem transferre. Nisi fortè ideo Hispanis gratius sit futurum Leopoldi cum Infante coniugium, ut si sterile sit hoc matrimonium quemadmodum id sibi futurum esse persuadebunt, interea captare possint tempus, et si viderint Austriacum Imperium non esse ipsis fortunatum quod plurimi putant captum esse ab ijs consilium seiungendi se â Domo Austriaca, et seorsim sibi Imperium constituendo nihilominus tandem effectui dare possint. His ita consideratis censendum fuerit, Sigismundum aliquando præ Leopoldo futurum Infantis Hispaniarum Maritum, Iuvenis enim adhuc est firmis artubus et valetudine bona, neq; cognitus adhuc Hispanis, de quo sibi polliceri possunt eum illis legibus posse circumscribi quæ ipsis placebunt, neq; fortassis, si Hispani aliquem ex Austriacis præter Hungariæ Regem destinaverint suæ Infanti Maritum, et sibi Regem, quidquam magis oberit Sigismundo quam ambitus Patricij pro Filio suo eam dignitatem quasi ex pacto postulantis, neq; etiam alias cum Tyrolensi illa linea satis consentientis. Quicunq; demum autem futurus est Rex Hispaniarum, seu Filius

adhuc nasciturus est Philippo Regi tot Regnorum Hære-
sive Leopoldum, aut Sigismundum Austriacos deligent
Hispani maritum Infanti suæ, censendum omnino est
eam futuram rationem coniunctionis inter vtramque Do-
mum Hispanicam et Austriacam, quæ hucusque inter vtram
obtinuit. Ab ea destituros Austriacos credi neque potest
neque debet. Notum tamen est, quando cum periculo li-
bertatis Germaniæ illa sit coniuncta. Nemo igitur
ignorat, quo loco et libertas Germaniæ, et res
Austriacorum aliquoties fuerint; et quod Austriacis
ad subiugandam omnem Germaniam nihil defuerit
præter animum parem tantis negotijs, et fidos minis-
tros, qui rem tanti momenti domi, forisque pari dex-
teritate et prudentia administrarent. Tale igitur
quidquam, quod accidisse semel constat, quin ma-
nente eodem Reip. statu iterum accedere possit
non fuerit dubitandum. Quin etiam videtur eius-
modi casus nunc facilius posse euenire, quo magis
res Germanicæ sunt in præcipiti, et ad bella atrocia
atque intestina omnia tendunt. Quum igitur tanto
periculo exponatur Germania si Austriacus eligatur
neque eiusmodi casus, qui Ferd: II. Imperante euenerant
cum fortuna moderamen fati Germaniæ in eius manus
aliquoties consignaret, euitari posse vlla pruden-
tia videantur, satis fuerit alium eloqui à quo Resp.
possit esse securior. Sed primo quidquid superiori
membro dictum est de retinenda inter limites Au-
striaca potentia id huc etiam transferri potest.
Quicunque enim priori casu eo operam suam conferunt
et quorum interest nihil accedere in Germania Au-
striacis illi vtique multo amplius sunt obstricti, vt
in eo laborent, si coniuncta maneat Hispanicæ, et
Austriacæ familiarum potentia. Deinde vt eius-
modi iterum opportunitas opprimendi Remp. Germani-
cam sese offerat Austriacis, necesse est, vt iterum atrox
in

in Germania intestinum bellum oriatur, quod Germaniam omnem commoveat, et cui maxima pars Ordinum sit implicata; Eiusmodi autem bellum qui nunc sunt animorum motus, et uti hodie sunt res Germaniæ, concitari non potest, quin tota protinus Europa eo convertat oculos, et Galliæ simul atque Sueciæ Reges, aut verò alter eorum, si alter fortè alio bello occupatus fuerit ei interveniant, et viribus omnibus ipsi quoque bellum gerant. Uti igitur est praeceps belli fortuna qua aliquando Ferd: II. arrisit, et qua Austriacis iterum favere potest, eadem et iam illius Exteri Regis partes, aliquem enim eiusmodi bello interesse omnino opportet ita poterit evehere, ut quod fortè eo casu facturum Austriacum creditur, de eo ipse secunda fortuna utendum sibi ratus cogitationem suscipiat. Exemplum Nobis praebet Gustavus Adolphus Sueciæ Rex, tenebat omnem fermè Germaniam Ferd: II. Imperator, munitiora quaeque eius loca exercitu suo insederat, nec quisquam propemodum erat Principum, quo non audiente, et si humanius tractaretur, obsequente prorsus uti potuisset. Arter autem eorum qui cum amicos se eius simularent, nec quam conceperat iram procedere auderent, prospiciebant tamen quo res eorum essent redactæ, contrarijs artibus eludere poterat. Dominus iam erat Germaniæ, eamque suam facere potuisset, si Dominus eius esse quam videri maluisset, et aut occuluisset consilia, atque secreta habuisset aliquamdiu aut propalata ambitione Ministrorum magnis, et iustis exercitibus opportunè immissis vindicasset. Exercitus tunc Gustavus Adolphus Sueciæ Rex sive gloriæ cupiditate, seu Religionis suæ defendendæ studio seu alio fine, diversos enim Regi Juveni, et bellatori propositos fuisse necesse est, adest auxilio Protestantibus, Rugiam primo invadit, tum Pomeraniam, et deinde Mechliburgium, et Marchiam promotique

semper castris iunctis cum suis Saxonicis copijs fundit host. propè Lipsiam et victor passim totam Germaniam per, uagatur. Hunc igitur Regem Sueciæ quam in manu habebat acquisitam continuatis victorijs potestatem iterum dimissurum fuisse, si in vivis fuisset diutius quis credat! Maiorem ab eo impendisse Germaniæ servitutem, quam à Ferd: II. quem etiam continuæ victoriæ in illud rerum fastigium extulerant, credibilius est. Vti igitur idem casus qui Ferd. II. accidit, etiam hodiè timeri potest eventurus esse, ita etiam non minus illa Gustavi fortuna omnibus debet esse antè oculos, postquam constat non posse nunc vt antea in Germania quantumvis ampla, et valida, solis illius viribus bella geri, sed semper fore, vt se Vicini Reges Gallus, et Suecus illis immisceant, et Choragi sint huius tragædiæ. ex eo igitur Austriaci Electio æstimari non potest, neq enim aliud indè consectarium eliceas, quam cavendum esse Germanis ne se bello intestino implicent, quum aut huius aut illius præda sint futuri. Tertio quum per tot annos, quibus Hispanorum et Austriacorum res fuerunt con, iunctæ et Excellentissimè floruerunt, quibus Exteri Reges non se immiscuerunt tanto studio Imperij negotijs, aut distracti motibus intestinis, aut propter longum locorum intervallum con, temptui habiti, non potuerunt Austriaci tamen exercere dominatum in Germaniam, non fuerit quod nunc sibi timebant Electores postquam afflicta adeo est fortuna Hispaniam omnino videatur descivisse, postquam Gallus et Suecus ita suam fortunam cum Germaniæ libertate con, iunctam esse putant, vt motus et gressus omnes Austriacorum observent, et vires Hispanicas domi sua occupatas impediant, quo minus illis auxilio

esse

esse possint. Reg[ue] metuendum est ne Galli, aut Sueci aliquando hunc animum deponant. Norunt enim quantum ipsis in eo situm sit, quare nihil aliud obsit quam metus virium Austriacarum, non est ei vtique tanti momenti, qui Electores deterreat ab Eligendo Austriaco, et suis, et si necesse est alienis Gallorum et Suecorum viribus tutos.
Accedit et hoc, quod illa inter Hispanicam et Austriacam familiam necessitudo, magnam quidem addit vtriq[ue] opinionem potentiæ non tamen tantam, quam revera est propter Jurisdictionem locorum, et tamen interea illa existimatio longè plures ipsis excitat hostes, et eos ad omnes occasiones reddit attentiores. Sufficere hic possit quod illa coniunctio iam per tot annos inter vtramq[ue] familiam retenta fuerit, vix aliquis accidere possit casus, qui non queat prævideri, aut qui interea temporis non euenerit in omni mutatione Reip. insperata maximè plena esse periculi experientiam prioris temporis iam monstrasse, quomodo euitari possit et debeat, quicquid sit periculi si illis vestigijs insistatur vti faciendum omnino sit non esse, quod tum sibi magnoperè ab Austriacis timeatur. Superest nunc postremum membrum quid faciendum sit, aut verò quid existimari possit actum iri, si Rex Hungariæ Leopoldus Infantem Hispanicam in matrimonium ducat, et ita Imperialem Dignitatem cum Regnis Hispanicis iterum coniungat. Primo enim indubitatum est si Electores Austriacum elegerint non esse alium Electores quam Regem Hungariæ deindè pari ferè certitudine asseri posse videatur

si Hispani Infantem Austriaco daturi sint in matrimonium non futurum illum esse alium quam eundem Leopoldum; Cum enim grandibus bellis implicati sint Hispani et multum aut ad victoriam adipiscendam aut saltem ad Eos sublevandos faciant aperta Austriacorum consilia atque vt illi et Germania tota ijsdem bellis intricentur, si Leopoldus et Romanorum Imperator et Rex simul fuerit Hispaniae, iam habebunt rem factam secus si alium quempiam ex Austriaca familia delegerint, poterint enim constringi Imperator ne manifesto auxilio Hispanis adsit, deinde constat, quanta ductus fuerit Carolus V. Imperator potentia, quod ferè Fratrem curasset eligi Regem Romanorum quâ sollicitè apud eum egerit, vt eam Dignitatem Imperialem in Philippum Filium transferret, et cum alio quopiam Regno Neapolitano, et Siciliae commutaret, constat quoque quantoperè curae fuerit Philippo II. Hispaniarum Regi providentissimo et perspicatissimo Regum sui saeculi, vt Germanicam Coronam cum Hispanica iterum aliquando coniungeret, quod prudentissimi igitur illi Reges adeò desiderarunt, quod pacta inter vtramque familiam inita postulant, quod Imperator Ferd. III. summo studio et conatu vrget, id iam oblata hâc tam opportuna occasione dimissuros ex manibus Hispanos siquidem aliquem Austriacum volunt, qui ipsis imperet, non est verosimile. Tertio manet Hispanis altâ mente repositum desiderium potiunda aliquando totius Italiae, hanc illi spem dum tota illa Machina non

dissiliat

dissiliat, non dimittent ex ~~alio~~ animo hæc enim meta est, quo semper intenderunt arcum, quam si assequantur, censeri possunt firmum sibi posuisse fundamentum ad maius Imperium constituendum. Quis autem ignorat, quam varias Cæsareæ dignitatis existimatio suggerat occasiones res novas moliendi in Italia? quum nondum Cæsarei nominis reverentia ex Italorum animis ceciderit. Caroli quidem Imperatoris arma ab insignibus Imperij plurimum fuerunt adiuta neque nunc Mediolanensem Ducatum tenerent Hispani, nisi eum Carolus V. sub clypeo Cæsarei nominis acquisivisset, tam opportunam igitur occasionem neglecturos Hispanos non crediderim.

Quarto plurimum refert à cuius partibus stet Pontifex non tantum propter provinciarum amplitudinem, quæ ei parent in Italia, et bellicas vires, sed inprimis propter vulgarem insitam Catholicis opinionem eius et causam esse iustiorem, et arma fortunatiora quæ Pontifex approbet et quibus ipse ferat auxilium, quod si etiam obtineri possit ut se alterius partis manifestum hostem declaret, et eam persequi ipsemet constituat tum vero is alteram partem multis partibus antecedit tanta est plerorumque de æquitate et innocentia Pontificum Romanorum opinio quod si autem Hispaniæ Rex Imperiale fastigium suis regnis imposuerit, habet in arbitrio suo Pontificem certè magis ipsum et Cardinales habebit ad nutum suum quam nunc habet. Cæsareum enim nomen quod nunc Romæ contemptui est erat Carolo V. Imperante in summa veneratione. denique tot sunt alij fructus quos ex coniunctione nominis Cæsarei cum Regnis Hispanicis ad repellendum Gallorum impetum sive ad retinendos in officio

Belgas

Belgas sive etiam ad tuendam commerciorum libertatem et securitatem, quos securare nequeunt si alium quempiam ex Austriacis deligant, ut vix videatur dubitandum esse quin Hungariae Regem sint suscepturi, si quem volent imperare Austriacum. Omnis igitur iam disquisitio in eo vertitur quae sit Hispanorum sententia, an censeri prudenter possit neglecturos Domum Austriacam. Nam quod pacta illa attinet inter Philippum Regem et Ferd. II Imperatorem quondam inita de mutua successione in ditiones utriusque, illis utique solis non retinebuntur Hispani quo minus perficiant, si decretum ipsis est praeterire Domum Austriacam; alia igitur rationes maioris momenti inquirendae sunt, atque id pro certo statuendum, quem Infans Hispaniarum omnium illorum Regnorum et provinciarum haeres sit, cui eam tradiderint in matrimonium, illum quoque Regem futurum. Is autem vel externus fuerit, vel aliquis ex proceribus Hispaniae. Quod exteros attinet non sunt alii quibus eam collocare possint, quam Rex Galliae, deinde filius praetensi Regis Lusitaniae et tertius Dux Sabaudiae. De Medices enim principe magni Hetruriae ducis filio non est forte quod sermo suscipiatur, et quidem quae ex Regis Galliae cum Infante Hispaniarum matrimonio utilitas summa ad Hispanos redire possit non est dubitandum. Philippo secundo nihil ita curae fuit quam ut Regnum Galliae cum Hispania coniungeret, quot labores et curas ei Reges impenderit, quantam auri vim in hoc regnum profuderit omnibus notum est. Quodsi Monarchiam quandam grandem agitant animo Hispani ad eam perveniendi nulla fuerit opportunior occasio. Neque enim quisquam fuit qui ita Hispanis restiterit, et spes eorum omnes irritas fecerit,

Et qui

et qui vires eorum aeque fregerit atque Galliae Rex; quidquid in imminutionem Hispani potentiae actum fuit id maximam partem Gallorum opere et consilio peractum fuit. primus Franciscus Galliae Rex Carolo 5to ~~[illegible]~~ cea torrenti provincias omnes inundanti intrepidus se obiecit, et quanquam parum esset fortunatus inter diversos variantis fortunae casus stetit tamen ne ulterius iret. Henricus 2dus etiam fregit eius vires ad Metas ~~[illegible]~~ atque ut de secessu cogitaret non tentaturus amplius fortunam sed sibi et Deo imposterum vacaturus admonuit per quadraginta deinde annos continuos quum Galli cum bellis intestinis et obstinatissimis sectis conflictaretur fuerunt eius res afflictissimae neque exiguam tum spem conceperant Hispani de reducenda aliquando in provinciam Gallia et cum Hispania coniungenda non tamen interea destiterunt Galli Batavorum partes quantum in ipsis erat favere sub Henrico 4to refloruit iterum fortuna Galliae et primo suo splendori reddita fuit iactatum etiam fuere fundamenta illorum consiliorum quae deinde Ludovico XIII imperante, auspice Cardinale Richelieu ad infringendam potentiam Hispanicam, et contundendam eorum arrogantiam felicissime successerunt et hodie nunc adhuc pari felicitate urgentur. Ab illa igitur molestia si liberare se possint Hispani, et veterem spem de dominatu totius Europae auspicatius resumere, si Infantem Ludovico darent uxorem Batavos tum ad vetus obsequium redire necesse foret, Rhenum antiquum Gallici Regni limitem tum iterum haud difficulter statuerent Italiae Imperium sibi etiam pendere possent, pars maxima enim iam foret.

in eorum potestate, neq quisquam est qui maiores Hispanorum in Gallia, Italia progressus impedierit atq Galliae Rex. Lusitaniae provincia quantum illarum intra fines Hispaniae situm est, hisce armis coniunctis non possent diu resistere. Anglicana etiam vires adeo non Hispanis metuenda, aut frangi aut intra Angliam contineri poterant sed quantum spes ex illa coniunctione Galliae et Hispaniae, tanta resultet utilitas, non est tamen existimandum Hispanos unquam hoc coniugium approbaturos, tam altas enim inter utramq gentem diuturnum illud odium videtur iecisse radices, et nunquam Hispani passuri sint Imperium Galli cuiuspiam quanquam Hispanica matre nati. Ea quoq est ingeniorum et totius nationis vivendi diversitas, ut vix appareat quomodo utraq natio sub uno regimine inter se convenire possint et quomodo ex illa diversitate orientes primum simultates, inde contentiones, et iurgia tum bella intestina evitari possint. Etiamsi quoq Hispani perspiciant, posse se hac ratione ad Monarchiam adeo ab ipsis, ut aiunt expetitam pervenire, quia tamen pars magna et forte maxima illius gloriae mansura est penes Gallos: ut solent actiones insigniores ab authore et capite denominari: tanta est Hispanorum arrogantia simul et invidia, ut vel ideo nunquam permissuri sint gloriam eius Imperij in quo constituendo illi per tot annos omnibus suis ingenijs et regni viribus profusisq Indiarum thesauris immensis, frustra tamen laboraverint, cum Gallis quos illi hostes habuerint semper inimicissimos, communicari. De hoc igitur coniugio non est nunc amplius cogitandum et vero videmus enim par coniunctio ita sit comparata ut statum Europae universum immutare queat Reges tamen

tamen principesq; quorum id interest ne illa fiat, ab ea sibi minime timere, quod haud dubie perspiciant vanum esse et irritum metum illum omnem, neq; has duas gentes unquam in idem Imperium nisi alterutram victoriæ se arbitrio submittere necesse sit, conveniuras esse. Alter est filius Regis Portugaliæ illius Regni et amplissimarum provinciarum in India orientali totiusq; Brasiliæ hæres, sed adhuc admodum iuvenis, et multis annis infante minor. non est tamen tanta illa diversitas quin non liberos suscipere possit magnus quoq; is fructus fuerit, qui ad Hispanos ex illo coniugio redire potest. Ita enim Lusitania tota cum annexis ditionibus sine armis coniungetur iterum cum Regnis Hispaniis, ui autem armata parum hactenus profecerunt Hispani non tantum propter obstinationem et fortitudinem gentis et quod ea omnia sint in propugnaculis ad diuturnum bellum gerendum faciunt sed etiam propter pacta ipsis à Gallis Anglis et Batavis auxilia, si quando Hispani omni ui eum invadere uelint quorum illorum omnium plurimum interest, ne Regna Hispanica et India iterum inter se coniungantur quum ex India orientali amplissimi quotannis reditus ad Regem Lusitaniæ deferantur et inde etiam in Occidentalem Indiam et Persiarum Regnum auxilia submitti possint, plurimi enim interest Hispanorum ut Lusitania cum reliqua Hispania iterum coniungatur, ne ab illa parte in ipsa Castilia sede Regni et à qua reliquæ omnes provinciæ dependent, bellum cieri possit, id enim conservat Hispanicum Imperium quod in ipsa Hispania ab intestinis motibus liberi sint, tum propter gentis et soli rationem, tum propter summam diligentiam præcaventium; periturum alias si quando bellis intestinis conflagrari coeperit

coeperit. De summo igitur fructu, quod ampliorem vix sperare possent, ex hoc matrimonio redundaturo non est dubitandum. Id vero obest quod magnum quoq; inter Castilianos et Lusitanos est odium quod illi vix videntur esse permissuri ut ijs Lusitanus imperet, quod vindictae sint cupidissimi, itaq et de Lusitanis potius censendi sunt sumpturi vindictam si qua vel minima eis offerat opportunitas, plurimum tamen iuvare potest ad tollendum hoc obstaculum quod primates in Aula Regis Hispaniae pleriq; Lusitani sunt gente, quos Reges Hispaniarum translatos in Castiliam bonisq; ditatos amplissimis muneribus praefecerant ut ita gentem Castilianis alienam delinirent. Hi vero cum primi sint in Aula, per coniugia etiam cum primis Hispaniae familijs sunt implicati, poterunt fortassis removere aliud impedimentum, et perficere ut Lusitanus Infanti detur maritus, quo vero vehementius Angli persecuti fuerint Hispanos in Indijs eo facilius ad hoc matrimonium adijcient animum Hispani. Lusitanus enim classe valet, et in mare obstinatissime pugnat, et qua in mari melior Hispano miles est divitias quoq; habet ingentes, idoneas sublevando exhausto aerario Hispanorum, neq; vero ipsi Lusitano, si fidat Hispanis, mora erit, Praeterquam enim quod filium tot aliorum regnorum dum cernat sibi quoq; Regni Lusitanici possessionem reddidisse certam, et tutam. Quod igitur Lusitanum attinet non omnis de hoc coniugio cogitatio deponenda est ex animo. Tertius iam succedit Sabaudiae Dux qui nunc maturus esse incipit coniugio, is Sabaudiam possidet et Pedemontium cum Montisferrati partem alteram, quam Dux Mantuanus habet, spe tenet, pactis initis et decreto Imp: ab ea exclusus, plurimum autem praestiterit Hispanis tum ad Mediolanensem

Ducatum,

Ducatum ab omni periculo praestandum immunem. Tum etiam Italiae totius Imperium aliquando obtinendum, si illae provinciae possent Hispanico Imperio adjici. Nunc autem ex ijs pluri= mum infertur Hispaniis damni, iam per complures annos cum Rege Galliae foedere iunctis, alia enim inde utilitas ad Hispanos redire nequit, sed quia maior illa est, quam Hispania ex coniugio Infantis cum Austriaco poterit percipere, deinde quia Galli iam duas munitissimas arces, Pinerolum et Taurinum possident, quia Sabaudia in manu est Regis Galliarum quan documque voluerit neque defendi facile potest contra Gallorum arma, excepto solo castro Momeliani, denique quia Dux Sabaudiae matre Galliae Regis sorore, natus, ab ea et inter Gallos educatus est, atque inde affectus aliquid erga eos contraxit statuendum fuerit Hispanos animum huc esse adiecturos nam et maiorem sperare poterunt fructum ab Austriaco et maius etiam periculum quum Mediolanensem Ducatum et provincias Belgicas invadere possint, atque utrobique sunt reperturi ab Hispanis alienos et faventiores Austriacis, atque Galli etiam ijs adiumento futuri videantur ut utraque provincia ab Imperio Hispanico separetur. Hi sunt caeteri principes quibus Infans Hispaniarum videtur collocari posse in matrimonium: Quod si forte amore suae gentis ducti, eam alicui procerum Hispano= rum collocare in Matrimonium voluerint quod tamen prop= ter nullam ad eos inde redituram utilitatem, propter metum Domus Austriacae neglectum et contemptum quacunque ratione poterit vindicaturae et propter aemulationes et factiones inde sine dubio in ipsa Hispania exorituras, dum pauci sunt

ea animi æquitate qui ei noluerint parere, quem plurimi antea habuere æqualem, multi etiam inferiorem nisi armis eo constringantur, is utique fuerit Dux Medina Sidonia qui genus suum ad antiquos Gothorum Reges refert, quique iam Caroli 5.ti tempore cum defecissent hæredes masculi ius sibi aliquod ad Regnum Hispaniæ esse contendebat, hic igitur præ omnibus reliquis ad Regnum aspiraturus, eique proceres Hispani promptius atque libentius videntur esse fauturi sed cum ex hoc postremo gravissimæ factiones et bella intestina facile enasci possint, Hispanis autem nulla re sit magis cavendum quam à bellis intestinis quorum odia futura sint internecina, et Gubernatores provinciarum in partes quoque sint discessuri neque laborantibus externis provinciis aut pecunia, aut miles ex regno, populo alias pene exhausto submitti possit, statuendum autem sit Hispanos operam daturos ut Imperium Hispanicum, uti nunc est, conservent merito dubitandum est, an hoc consilium capturi sint Hispani, eadem etiam ratio suadet ne censeatur eos Regnum Hispanicum quod hactenus fuit hæreditarium more Regnorum Septentrionalium et veterum quorundam Gothorum commutaturos in Electitium, ne imposterum ita addicti regnare possint, atque huiusque factum est neque ut Regni honos, qua sunt ambitione etiam aliis communicentur, hoc enim sine ingentibus turbis fieri nequit, quibus eorum totum Imperium inter tot undique hostes, facile subverti posset. Multo minus arbitrandum est tanta arrogantia et ambitione exflagrare, ut præcipui Ipsorum aliquando inter se Regna Hispanica sint divisuri quemadmodum ante centum LX. adhuc annos in tria Regna

præter

praeter Lusitanicum divisa erat Hispania omnis, quae nunc uni Regi paret, necesse enim fuerit Regiam stirpem, quae ad omnia illa Regna Jus successionis habet, quum duae superstites sint foeminae, prorsus praeteriri; alias enim cui Infans nupserit quanquam initio approbaverit divisionem, deinde tamen Jus Conjugis suae urgere non desistet. Belgicae Provinciae praeterita Infante aut contra leges alicui in Matrimonium data, cum illi soli, non Hispanis obstrictae sint, se putabunt esse absolutas ab obedientia et vel in libertatem se vindicabunt, aut alij cuipiam se addicent principi, neq; Hispani eas aut Jure aut vi retinere poterunt in obsequio, Non Jure quod ipsi primo violarunt neq; etiam vi, quae tanta non erit, ut Belgas invitos retinere possit in obsequio pauca illa arces quas insederunt Hispani si Belgae ipsis auxilio non adfuerint, capi facile possunt, idem de Mediolanensi Ducatu dicere possis hodie inprimis cum per Sabaudiam et Lotharingiam hostiles provincias terrestri itinere auxilia nulla submitti possunt; Caetera enim provinciae quas in Italia et Indijs tenent, aeque fuerint dividendae. Uni certe totam Indiam Occidentalem non permiserint, inter ipsos quoq; ita constitutos leges non diu perstiterit concordia, denique cum hodie arces et fortalitia quae passim tenent Hispani, ita a milite praesidiario sint incessa, ut nullum inter nationes unius regni sit discrimen, si Hispania in certa Regna dividatur secundum nationes, inter praesidiarios milites unius arcis iurgia et simultates oriri necesse est quae in discrimen maximum imminentibus undiq; hostibus eas adducere possint. Ex hisce omnibus admodum probabiliter licet concludere, deliberationem omnem de conjugio Infantis versari inter

Leopoldum Hungariæ Regem, et Lusitaniæ Regis filium, quod magna
ab utroq; ad Hispaniam possit redire utilitas, et fere æquali;
maius vero etiam illo impendeat periculum; nec enim dubitandum
est quin Philippus IV. Rex suæ Domui faveat et si quæ talia
arcana consilia agitant Hispani ea norit nec illa latere etiam
possunt omnino Imperatorem Ferd: cum Matrimonium illud
etiam postquam electus, et coronatus fuit Ferd. IV.
tamdiu tamen fuerit dilatum: Censendum igitur est
eos iam alere factiones non tantum in Provincijs Bel-
gicis, Ducatu Mediolanensi, et Regno Neopolitano, sed
etiam, et potentissimum in Ipsa Hispania, in quâ vero
utiq; simile est, non tantum esse nunc, et futuros
complures post obitum Regis, Austriaco nomini ad-
dictos, sed etiam alios multos Lusitanis infensos, et
illius Imperij impatientes; Hi igitur unam, et eandem
factionem constituent, et nomine Austriacæ Domus
reddent illud matrimonium admodum difficile. Evita-
ri quidem posset hoc periculum, si Hispani, ut sunt
mille artifices, et callidissimi, atq; Domini Regis sui,
quem nunc in servitute honesta tenent, persuadere pos-
sint Regi suo, ut ipso adhuc vivo Lusitano filia
eius nuptui detur. Sed id prorsus à ratione fuerit
alienum, quum et familiam propriam erga quam
semper maior solet esse affectus, non ita videatur
neglecturus, neq; hosti suo infensissimo, quem toties
criminis læsæ Maiestatis reum declaravit, daturus
filiam, neq; Regnum ipsum, dum adhuc in vivis esset
videatur tam neglectim esse periclitaturus, quare
rectius omnino creditur Infantem Hispaniarum
tandem Leopoldo in Matrimonium collocatum
iri, idq; differri, sive ne de Corona Imperij Romani
in ipsum transferenda negotiatio omnis aut irrita

aut

aut saltem longè reddatur intricatior, et difficilior, sivè quod in diuturna illa dilatione Proceres quidam qui maximâ autoritate pollent in Hispania, tempus captant, ne hoc inito matrimonio, et aucti hac potentia, et hostes suos reddant efferatiores, et dubiæ fidei amicos à se avertant. Tueri etiam potest, ut in promptu sint causæ aliæ, quæ suadeant procrastinandum quidem, non tamen omnino esse negligendum hoc matrimonium. Quoniam igitur ita quidem dubium est cui tandem nuptura sit Infans Hispaniarum, ut tamen videatur verò simile eam tandem Leopoldo datum iri uxorem et verò si is aliquando electus fuerit Rex Romanorum, Electores plurimum de eo sollicititi erunt, an et quomodo coniunctio Domus Austriacæ, et Hispanicæ sub unius auspicijs, iuribus libertati Imperij caveri possit, proximum nunc est, ut disquiramus an libertas, et Status Imperij eo casu conservari possit, aut verò an illa in magnum aliquod periculum conjciatur! nam si non admodum difficulter præsens Status potest conservari, eligi etiam potest, et primo fortè foret præ reliquis. Quod si autem periculum magnum ab illa Electione libertati Imperij impendet, non satis fuerit consulta, aio autem de libertate Imperij totius, non huius aut illius Status et Ordinis. Nam quid Electorum in particulari intersit, deindè inquiretur. Uti enim ad conservandam integram corporis constitutionem unius vel alterius membri iactura facilè ferri potest, ita etiam in Imperio aliquo ad illius Statum conservandum, similiter ad huius vel illius membri conservationem cum periculo

totius non est respiciendum. Videtur igitur omni-
no, quod coniunctio Provinciarum Austriacarum
et Regnorum Hispanicorum, sub Imperatore Leo-
poldo libertati Imperij ita manifesto obesse ne-
queat. Neqꝫ enim, si quod est Regi Hispaniæ bellū
cum Gallis, Anglis, alijsqꝫ eo etiam Germaniam im-
plicari necesse est. Bellum enim ab Imp. aliter in-
dici nequit nisi minimum Electores consentiant.
In ipsis etiam Provincijs Belgicis bellum â Gal-
lis contra Hispanos geritur, solo Burgundiæ Comi-
tatu per pacta hactenus excepto. Deinde nihil
hic forte rectius fieri possit, quam si animo
revolvatur, quo loco fuerint Germania
et Regna Hispanica, cum illis omnibꝫ Carolus
V. Cæsar imperaret, atqꝫ inter illius ætatis histo-
riam, et eam quæ Leopoldo Imperante est re-
ditura, Sacratissimi Imperij institueretur com-
paratio. Ubi enim constiterit Hispanos Carolo V.
Imperante, longè fuisse potentiores, et Regem
habuisse prudentem, bellicosum, atqꝫ fortunatū
et tamen etiam tum conservatam fuisse Impe-
rij libertatem, tanto minus nunc de ea fue-
rit desperandum. Primo enim Belgicæ omnes
Provinciæ quotquot erant, Principem agnosce-
bant Carolum, nulla erat quæ non promptè se
eius Imperio subderet. Magnum autem illus
pondus afferre poterant ad opprimendam
Germaniam: Nunc pars melior earum se in li-
bertatem asseruit, altera quæ reliqua est,
ita est afflicta, ut ab ea non sit timendum.
In Italia easdem possidebat Provincias, quas
Hispanus nunc obtinet in Hispania, et si non
habebat Lusitaniam, utebatur tamen Rege
illo

illo amico, quem nunc hostem habet, et talem hostē
vt reconciliationi vix ullus locus esse reliquus vide,
atur. In Africa verò Regnum Tunetanum, multasq;
alias Africæ oras Mauris eripuerat, Principes
Italos, et Ipsum Pontificem habebat obsequentes.
India quoq; Occidentalis iam tum mittebat
quot annis ingentes thesauros, Jam propitia
semper ei erat fortuna quocunq; verteret
arma, victor erat, vt maximum etiam Regē
Franciscum I. captiuum duceret in Hispaniam.
Deniq; quantoperè belli, pacisq; artibus inclaru,
ruerit, quam bonus fuerit Imperator, et
miles intrepidus, in vulgus notum est. Ger,
mania autem diuisa erat in factiones, et
vix paululum institutis à Maximiliano Impe,
ratore Circulis valuerat: Vulgus noua Lutheri
doctrina excitum passim in armis erat: Ciuita,
tes omnes seditio inuaserat, et pleræq; cum
Religione mutabant Reip. formam, multi
Principes studio nouæ Religionis excitati
res nouas spectabant, alios veteris Religio,
nis retinendæ studium habebat solicitos.
Hæc dum erat facies Germaniæ opportunissi,
ma ad euertendam Remp. vt mirari propè,
modum liceat, quod Carolus V. tanta pru,
dentia et autoritate Princeps eam sibi non
planè subiecerit. Interea tamen quanquā
illa omnia Electoribus erant antè oculos,
qui tam matura prudentia Principes Colle,
gium Electoralē constituebant, quanquam neq;
sumptibus parcebat, neq; operæ Franciscus I.
Galliarum Rex, vt à proposito auerteret

Electores; eligunt illi tamen Carolum V. et quum turbulenta illa tempora in Germania succederent, non potuit sibi tamen parare Germaniæ Imperium, quod tamen in votis fuisse Carolo V. plerique opinantur. Accedit et hoc quod nemo dum esset exterorum Principum, qui se rebus Germanicis immisceret præter unicum Franciscum Germanis tamen non satis acceptum. Daniæ et Sueciæ Reges nullo tum erant loco, quibus satis erat negotij ut cum unica urbe Lubecensi transigerent; nunc autem aliter se res habent longe nunc fuerit difficilius Leopoldo etiamsi Hispaniam cum Imperio coniungat, ut evertat Germanicam Rempublicam, stant enim pro ea conservanda conservandæ Galliæ et Sueciæ Reges non studio libertatis Ordinum Imperij sed metu ne illa oppressa maius ipsis immineat periculum. Angli quoque et principes Italiæ metu crescentis potentiæ Hispanorum infesto semper erant adversus eos animo, sunt etiam ipsi principes et Ordines Imperij, arcanorum quibus ubi conservatur aut evertitur Respublica, sunt intelligentiores, et in omnes occasiones magis sunt intenti.

Quanquam igitur ex illa Electione continuum inter Gallos et Hispanos bellum oriturum esse prospiciatur quum tamen Germania nihilominus quieta esse liceat neque se illis bellis immiscere necesse sit (: quemadmodum etiam Carolo quinto Germania nisi postremis annis quum ipsi Germaniæ principes cum Rege Galliæ foedus contra Carolum .V. pepigissent, sors fuit a bellis quæ inter Gallos et Hispanos gerebantur :) non ob futura illi bella libertati patriæ sed potius ex ijs hunc ad eam rediturum fructum, quod eo minus timendum sit

illi quo magis eiusmodi bellis mutuis Hispanorum Gallorumque
vires exhauriuntur et atteruntur. Experientiam testari Gallos
pares esse non sustinendis tantum viribus Hispanorum, sed iis
etiam depellendis atque labefactandis. interea Germaniam esse posse
quietam, et sibi consulere, dum principibus videatur Hispanos iis esse
superiores adeoque ipsis quoque ab illis esse metuendum: tum vero quia
gaudeant libertate principes Imperii iuvari ab iis posse Gallos, atque
ita rationem aliquam foederis iniri, ut ipsi quo se applicuerint
aequilibrium faciant inter duos illos Reges. Famam Hispanicae po-
N3 tentiae maiorem esse, re ipsa proditas artes omnes quibus hactenus
summo artificio et dissimulatione usi fuerint, alienatos ab iis esse
omnium animos, adeoque non esse timendum ut eos ad se alliceant
non esse considerandum, quid simpliciter expediat et quidque optimum
factu sit, sed quod hoc vel illo tempore utile sit, et quid minus
sit periculum. Constare iam ex tot annorum experientia cum
Domus Austriaca obtinuit Imperium, et Hispanias atque cum
Regna illa omnia uni paruerunt quomodo obsisti possit si quid
contra libertatem Imperii machinentur illa iam omnia esse plana
neque eos falsum iri qui vestigio illa institerint, quin Hispanicam
et Austriacam potestiam intra limites coerceant, ut ab ea tuta
esse possit Germania et praesens qui nunc est status conservari
quod si autem non eligatur Austriacus et pergat illa familia uti
coepit pati tantum detrimentum quum quod illi decedit, accedat
aliis, non ita expeditum deinceps fore, quomodo eorum cupiditas
refrenari possit, neque enim posse opprimi Domum Austriacam
quin quantum ea decrescit in Germania praesertim, tantum
Gallus cupidine Imperii nostri et Suecus Bohemia inhians
partes protestantium futurusque Elector augeatur, illos autem

magis esse metuendos principibus Germaniæ quam Austriacos principes, quod uterque multo fortius sua potentia incubiturus et Germaniæ Suecos maximè invadituros esse. Bellum illis nunc esse cum Polonis ut in eo succumbant fieri vix posse quo nunc sunt loco Poloniæ res, adeoque impetraturos facile non tantum ut Sueciæ Regno Rex Casimirus, et toti Livoniæ renuntiet Respublica Poloniæ sed etiam partem aliquam ditionis in magna Polonia atque Prussia vicinisque Silesia. Præterito igitur Austriaco quem eo non protinus acquieturum esse verosimile sit, invasurus cum Suecis et destitutum iam sacro Cæsarum nomine atque accedente multorum subditorum in Silesia Bohemia et Austria ob religionis consonantiam, et alienationem ab Austriacis erga Sueciæ Regem propensione non ita difficiler oppressuros id quoque inde oriturum, ut Sueciæ Rex Protestantium, Gallus Catholicorum in Germania Clientelam suscipiant illamque sub specioso illo patrocinij et protectionis nomine ut istam iam olim artibus sensim opprimat. Cæsarem vero nullo futurum loco, nisi quantum ei autoritatis Galliæ aut Sueciæ Regis, quocunque tandem se applicuerit, sint collaturi, eiusmodi fata manere Germaniam si Austriacus prætereatur. periculum quidem ei longe maius impendere ab Austriaci præteritione quam ab eius electione. Qui illam urgeant Gallos, et Suecos maximos esse Imperij hostes quod cum nequeant evertere persistente Domo Austriaca et manente penes eam summa in Imperio dignitate spe eo suas ex ruina Austriacorum inædificare et ordines Imperij sibi suæque libertati consij sibi sint plerique imbecillitatis ludificari ut ab Austriacis abstractos sibique relictos suæ sensim ditioni et Imperio subijciant. Considerandum quoque esse cum sive de conservando Imperij statu sive de eligendo Imperatore deliberatio suscipitur plurimum

peccari

peccati in eo, quod Germania aliter consideretur, atq; est, velle quidem
omnes, ut sit aliquis in Germania Imperator, cum videant corpus illud
Reipublicæ Germanicæ facile dissolutum iri si nullus sit qui ei
præsit, qui contineat si non autoritate sufficienti, nominis saltem
veteri splendore, et dignitate perspiciantque semetipsos non satis
fore tutos Cæsareo nomine extincto, sive ab exteris sive a propriis
subditis quos nequeant compescere, si quando arma contra principes
suos capiant interea tamen plerosq; ita animatos esse, et ejusmodi
negotiis implicitos ut illis expediat, nullum esse Imperatorem cum
non possint habere talem qualem volunt sibi obsequentem et paratum
connivere ad omnia, velint illi esse quidem Imperatorem sed authoritate
omni destitutum nisi cum ea opus habeant ad suum commodum pro-
movendum qui eo sunt animo uti sunt multi illi non possunt non male
velle Austriacis atq; optare ne ex familia illa eligatur Imperator
præterquam enim quod potentiores sint Austriaci, quam ut passuri
sint ~~ita~~ se coerceri intra tam arctos limites, secuturi etiam vi-
dentur suorum prædecessorum vestigia; quod si ex alia familia
quisquam eligatur eum arctius posse constringi arbitrantur hi
igitur multa quidem de nimia Austriacorum potentia in
vulgus spargunt et ideo eorum quemquam eligi nolunt, non quod
saluti Germaniæ metuant, quam illi susq; deq; habent, sed quod legum
publicarum vim et æquitatem oderint neq; se quominus faciant
quod libet illis constringi pati velint. Omnes quidem præ se ferunt
præcipuam salutis publicæ curam sibi cordi esse ~~neq; dubium for~~
~~tasse est quin omnes quoq; hac salutis publicæ cura afficiantur~~ si tamen
~~penitius illas arcanas consultationes quis introspexerit perspiciet~~
~~illam salutis publicæ curam sibi cordi esse~~, neq; dubium fortassis
est, quin omnes quoq; hac salutis publicæ cura afficiat, + ~~ita~~ a parti-
cularibus quibusdam rationibus a proprio, ut loquuntur interesse
+ si tamen penitius illas arcanas consultationes intro- +
spexerit, perspiciet illam salutis publicæ curam

deductis esse involutam, ut status illa publica larga ipsis alia appareat atque revera est, quisque enim eam non ex veris principiis sed ex consideratione sui Status metitur, pauci enim sunt inter Status quibus non cum alio aliquo lis est cui non veteres intercedunt simultates, atque contentiones cum ~~alijs~~ alij forte sunt, qui hoc vel alterum aut in quo ipsi Jus aliquod esse opinantur, appetunt alij qui timent ne dimittant iterum quæ alijs erepta ipsisque adindicata possident, prout igitur hi affectus dominantur, ita quisque optat Imp: suis studijs atque desiderijs faventem. Praeterea id statuendum est pro certo necessarium esse in Germania Imperatorem qui ad minimum præsentem statum conservare possit quum nulla spes sit eum restitui posse, facile id melius Potens igitur sit necesse est, alias enim cum tam varia inter Status prætensiones versentur ingentes orientur motus et quisque sibimet ipsi Jus dicere volet, quod penes illum erit, qui potior futurus est, sive suis sive alienis viribus subnixus, fieri utique aliter non potest pro eo Germaniæ statu qui nunc est quia cæteri Reges ac principes statim his turbis immiscerentur, maiori haud dubio cum Imperij damno quam quod hactenus sensit, deinde cum potissimum cogitandum sit de præsenti Germaniæ statu conservando, consequens est ut eligatur iterum Austriacus, quod si enim non fuerit electus Leopoldus Hungariæ Rex præsens status retineri non potest. Optimus vero est is status qui nunc præsens est quia meliorem sperare nondum licet, de optimo igitur Imperij statu conservando agitur. Eum mutatum iri in peius variis rationibus probari potest, ubi enim Austriacus Electus fuerit manebunt interesse omnium Imperij ordinum in eo statu in quo nunc sunt adeoque omnia rectius dirigi possunt propter longam observationem respectuum, quos habent status inter se et cum Cæsare, quanquam etiam uni aut alteri iniuria quæpiam sit facta, de qua iure meritoque conqueri possit, præstat tamen manere omnia in eo statu quam mota illa Camarina universam Rempublicam periculo exponere

exponere, quapropter haud difficile est conjicere quantum ad
tranquillitatem Imperij conservandam faciat ut Austriacus iterum
Imperator detur Germaniæ. quod si enim alium quempiam acceperit
Germania Imperatorem, sive is Bavarus est futurus, sive Gallus, illa
omnia mutari necesse est, et quisq; in spes novas erigetur, tum etiam
processus qui nunc in Camera atq; Consilio Aulico agitantur, alium
sortientur effectum quam alios viri necesse sit respectum statuum
inter se tum etiam erga Cæsarem. Ex hisce novis simultatibus et agi-
tationibus animorum intestini nascentur motus, quos facile est in
aperta bella erumpere: hoc præcaveri, et multis rerum novarum
cupidis spes illa præscindi potest si Imperium adhuc maneat pe-
nes Austriacum quem necesse est eadem ire via quâ ejus Ante-
cessores usi sunt, quæ quomodocunq; sit comparata, facit tamen ad
præsentem statum conservandum, quem mutatum iri, si ab Austriaca
familia ad Bavarum aut Gallum devolvatur Imperium, vix
dubium esse potest. Dictum autem est secuturam hanc mutatio-
nem quoad status ~~quod~~ attinet: longe autem majus est periculum
ab ipsa Domo Austriaca quam acquieturam esse nemo credat
Quum ergo asse futurum sit bellum atrox, et Austriaci pugnaturi
sint non tam pro honore et gloria sua familiæ quam pro ejus
salute atq; incolumitate cogitandum fuerit ~~quod autem~~ Utrum
bellum futurum sit atrocius, atq; a quo majus Germaniæ impendeat
periculum, illudne quod Austriaci gerent, an vero quod Gallus
fortassis atq; Suecus incipient? Si Electores elegerint Hungariæ Re-
gem quoniam utrumq; minori aiunt velle se quovis modo Electio-
nem illam impedire atrocius autem fore bellum si Austriaci præter-
antur omnino verisimile est vel enim ducet Infantem Hispanicam
Leopoldus Ignatius, aut non ducet et cedet illa alteri Elector fortassis
aut nascetur Regi Hispaniæ filius aliquis posthumus, si Infans

Hispanica

Hispanica alteri cesserit tanto magis laborandum est Austriacis pro retinenda in sua familia Imperiali dignitate quia necesse est ut bellum gerat omnibus viribus pro salute sua, quum Imperator quisquis ille futurus est, eum in Germania tot gaudere provinciis non sit permissurus sed daturus sit operam ut vel evertat eas illam penitus vel admodum labefactet sive metu ductus propter suam imbecillitatem cum illorum potentia comparatam sive indignitatem quum se impotentem esse videt sive spe et ambitione maximo ad res agendas incitamento aliquas Austriacorum provincias sub praetextu boni publici suae ditioni adjiciendi nam si separata fuerit prorsus Domus Austriaca ab Hispanica spem potest concipere de illa debellanda quam separari necesse est si utraque familia coniuncta manserit, manebit autem coniuncta si forte de quo tamen parva spes superest nascatur Regi Hispaniae filius. dum igitur coniuncti armis pro vindicanda quam sibi putabunt illatam esse iniuria X propugnabunt Austriaci ac bellum gravissimum movebunt in Germania quod maxime Statibus damno et ipsis emolumento cedere potest quod si autem Rex Hungariae Infantem Hispanicam in matrimonium acceperit, iam rationes antea dicta longe fiunt fortiores, fieri utique potest ut ipsi Austriaci hac de re maturiorem suscipiant deliberationem neque enim dubitandum est quin Austriacis id unice propositum sit ut Infans Hispaniarum Hungariae Regi matrimonio collocetur. fuerit igitur quidem ex re ipsorum, Hungariae Regem primum in Romanorum Regem eligi tum ne Electores ab eo eligendo propter hoc coniugium deterreantur, sed ut eo facilius dum adhuc omnia dubia sunt inducantur, tum etiam ut Hispani ipsimet eo facilius promoveantur ut Infantem Leopoldo Hungariae Regi et tanta dignitate recens aucto dent uxorem. Quodsi autem forte Hispani prius postulaverint ut antequam matrimonium hoc ratum habeatur utique Austriaci primum arma aperte cum ipsis contra Gallos iungant, necesse utique est, si ipsis recusantibus graviter offensum iri existimaverint Hispanos, ut tandem eorum petita admittant, atque uti nunc

consilio

consilio palam, et ope clam ipsos iuvant ita id omne deinceps aperte agant. Cogitandum enim ipsis est bellum ipsis fore cum Gallis quacunque tandem res ceciderit sive eligatur Leopoldus in Regem Romanorum sive non eligatur sive ducat infantem sive non ducat si non fuerit electus, et spes tamen fuerit matrimonii cum infante et iuvandi sunt nihilominus Hispani et viendicandae praereptae Imperii opes. Sin autem electus fuerit et Infantem duxerit tanto atrocius ipsi bellum erit cum Gallis, Sueciisque quicquid igitur tandem fiat quam bellum illis necessario futurum sit cogitabunt fortassis ubi id oportunum ipsis fuerit praeveniendum esse. Neque ideo Electores a Rege Hungariae eligendo deterritum iri sed potius eo facilius iri adductum ut eligant ubi viderint Austriacos extrema tentaturos ni fecerint, idque cum magno eorum periculo coniunctum fore illam enim contemplationem fortassis dirimet deliberatio a qua parte impendeat maximum periculum. Quum enim manifesto constet Austriacis, Gallos et Suecos quantum in ipsis est impedituros ne Hungariae Rex in Imperatorem eligatur imo quum videant eos hoc aperte agere, adeoque bellum illis quacunque tandem res cadat necessario futurum sit, cogitabunt itaque ubi id oportunum videbitur praeoccupanda esse illa Gallorum, Sueciorumque molimina et ostendendum Electoribus et Principibus Imperii quanquam libertatem eligendo Regem ipsis propriam nolint labefactare se tamen si ea dignitas in alium derivetur minime esse acquieturos sed pro honore et incolumitate suae familiae decertaturos. Cogitabunt enim fortassis non tantum Gallorum Sueciorumque conatus ea ratione distineri posse sed etiam Electorum eo difficiliorem fore deliberationem quo magis ipsos viderint esse paratos ad extrema quaeque et perferenda et inferenda id nisi fiat et si in illo proposito se persistituros esse monstrent, maxime ubi coniuncta manserit utraque familia Austriaca Hispanica et Germanica tum utique Electoribus consultandum fore aliquibus saltem non tam de libertate

Electionis retinendæ, quam de integra libertate, et dominio suarum pro
vinciarum retinendo, quare ab exteris regibus maximum ipsis sit futu
rum servitutis periculum, quibuscunque etiam verbis et promissionibus
atque sincerationibus incrustatum fuerit, cum eiusmodi emersura sint
tempora et coniunctiones ut tales principatus cum tanta in primis
libertate consistere nequeant. longe siquidem fore facilius ut Austri
aca familia tot provincijs circumdata et tanta potentia subnixa inter
tot motus salua maneat, quam ut principes minores incolumes evadant
qui potentioribus quum vident se frustra in familiæ alicuius exstirpa
tione laborare, tandem soleant præda esse, ad recte considerandas vires
Austriacas necessarium esse ut hoc postremum bellum Germanicum accu
rate expendatur, ex quo Austriaci post tot acceptas clades post tot ex
ercitus perditos post infidelissimam et infelicissimam ~~inæqualem belli~~
~~administrationem~~ inæqualem belli administrationem, quum ijs uno eodemque
tempore Galli, Sueci, Transylvanus et Hassi incumberet, sine magno
tamen suo damno satis adhuc feliciter et gloriose emerserint. Hæc si cogi
~~tarent~~ tent Electores atque perspiciant Austriacos esse ad asserendam
suæ familiæ Imperij dignitatem eos mature quid facturi sint deliberaturos
non tantum enim præmijs et pollicitationibus esse invitandos sed
etiam metu terrendos qui longe sit efficacior ad retinendos in ob
sequio animos. Certum est protestantes eo etiam consilia sua dirigere
ut aliquando Imperij dignitas in principem suæ sectæ addictum trans
ferri possit. eo enim quoque tendebat initio prætensa in Collegio
Electorali votorum paritas quam cum tantisper seposuerint, fortas
sis tamen iterum aliquando urgebunt, neque deerunt ipsis aliqua media
per quæ sibi spem aliquam faciant, eam obtinendi diligentissime igitur
cavendum est ne eiusmodi turbulenta tempora incidant ut protestantes
voti possint fieri compotes id autem futurum est si Austriaca
familia prætereatur: Austriaci enim et vindictæ studio, et alijs quoque
rationibus adducti operam dabunt ut sibi protestantes in solidum
addicant

addicant, persuasos seipsis omnimodo auxiliaturos, quo gra,
vamina omnia contra Catholicos obtineant, quin etiam
fortè spem Ipsis facient daturos se operam, vt Imperium
quoque ad Eos aliquando devolvatur. Cùm igitur
Protestantibus nunquam sint defutura gravamina
et veteribus expeditis semper sint nascitura alia,
eaque quod summam rei attinet, graviora et
maioris momenti, inter quae aliquando illa de pa,
ritate votorum quoad Electionem praetensio re,
vocabitur. Si Protestantes tam potentem habue,
rint Ducem, qui Illorum consilia vrgeat, facilè
conijci potest, quid demum sit consecuturum.
Aut igitur evertenda fuerit Austriaca Fami,
lia quod neque fieri facilè potest, neque id si
fieri potest faciendum foret et sine extremae
crudelitatis, et ingratitudinis nota posset,
aut verò tale quid aliquando exspectandum
fuerit. Austriacos equidem vbi ita Protestan,
tium causam agere caeperint, eam prosequi
necesse fuerit, quòd illos à Protestantibus de,
fendi oporteat et si destiterint Catholicos et
Protestantes simul sint habituri inimicos
ideo tamen id secreto agent, vt illi, qui ijs
adversi fuerint, tot malis et calamitatibus
defatigati aut destituant, quem elegerunt
aut illi fortè mutuo ad Austriacam Familia
redeant nisi fortassis interea Protestantes, vt
fieri solet, tantam acquisiverint potentiam
vt vi armatâ eam impedire, et per vim atque
gravaminum pro sua parte expeditorum in,
terpretationem illam dignitatem ad se trans,
ferre possint; Quod si autem id comparatum
esset, vt tandem ad Austriacam Familiam
redeundum sit, melius vtique est, ne etiam nunc

ea praetereatur, quum fieri aliter non possit, quin
ea neglecta gravissimis bellis et tumultibus
tota Germania commoveatur, et Austriaca Fa-
milia, si Imperium ad Eam redeat, inde longe
gloriosior et potentior, quam unquam antea fue-
rit prodeat. Vanum ergo est et stolidum, quod
plerique aiunt ad asserendam Electoribus eligen-
di libertatem utile fore ut Imperij Dignitas
tandem aliquando ab Austriaca Familia penes
quam Ea fuerit per annos amplius ducentos
in aliam aliquam transferatur. Hic omnino
pene sermo est de Imperio tantum et splen-
dore et maiestate externa, non ex reditibus
ad eam tuendam necessarijs iudicantium.
Cautum vero est Aurea Bulla, quod omnes
huius Dignitatis sint capaces Duces, Prin-
cipes, Marchiones, etiam Comites, cur
non asseritur necessarium esse ius omnibus
quaesitum temporis diuturnitate exoles-
cat transferendam etiam aliquando esse
hanc Dignitatem ad Comitem quempiam
nihil igitur facit ad infringendam liber-
tatem eligendi, quod non facile receditur
ab eadem familia, olim non facile fuit
ab eadem Familia, si liberi essent su-
perstites, discessum, vel ideo maxime, quod
prae omnibus propter merita Parentum Filij
aut Cognati merentur, qui in defunctorum
locum surrogentur, quod Familiam autem
Austriacam et illum Imperij Statum, qui
nunc est, attinet, non tantum hic meritorum
parentum, Avorumque et honestatis atque con-
suetudinis a plerisque gentibus, qui Reges suos
eligunt recepta habetur ratio, sed potissimum
necessitatis

necessitatis atq utilitatis publicæ quæ nisi constrinxisset Electores, iam pridem ab Austriaca Familia fuisset discessum, si esset in Germania Familia quæpiam æquè potens par tot sumptibus faciendis et continendo sine ullis reditibus publicis tam vasto Imperio ita ut plures in Imperio id præstare possent, quod Austriacis incumbet, et tamen Electores per tot annos in eligendis ex eadem Familia Regibus Romanorum persisterent. potior erat dubitandi ratio, an satis fuerit Electionis libertati, nunc verò quum sola propemodum sit Familia Austriaca penes quam reperiuntur illa omnia, quæ hoc rerum statu necessaria sunt ad tuendam Imperij et securitatem et dignitatem, queri de sublata eligendi libertate iniquum est et retinent tamen illam Electores, quandoquidem ita esse potest, agitur verò et consultatur etiam interdum de alijs adsciscendis, eaq omnia servantur quæ Caroli IV. ætate et eius præscripto servari moris erat. Caroli V. competitor erat Franciscus Rex Galliarum Maximiliani II. Philippus Rex Hispaniæ, Matthiæ, Albertus in Belgio, Ferd. I. et II. initia Imperij fuere admodum difficilia, si integra eligendo libertas non esset amplius penes Electorale Collegium Cur Carolus V. illud maximo pretio à se emptum esse querebatur? neq ignotum est, quanti sumptus plerumq faciendi sint Austriacis antequam sibi conciliare possint Electores.

Si igitur libertatem eligendi pro hoc rerum statu spectes et ad Imperij salutem eos expendas dum utique illa integra adhuc est penes Electores, neque sint quod de eo magnoperè conquerantur neque enim nunc ut olim pueri quinquennes eliguntur non indicuntur à Cæsaribus Conventus, in quibus filios suos à proceribus curent in Reges eligi, quod olim moris erat, quum Regnum Germaniæ Electitium esse crederetur, sed omnia relinquuntur ex præscripto Aureæ Bullæ Electorum arbitrio nisi quod publica utilitas et angustiæ redituum publicorum Imperij, ijs persuadent, ne existiment è re futurum esse Germaniæ, si ab Austriaca Familia recederetur; iam verò si is maximè fuerit eligendus ex sententia quinque Electorum Catholicorum non dubium est, quin palmam ferant Austriaci, non ideo tantum, quod possint defendere Religionem Catholicam, sed etiam quod innata ipsis pietate etiam velint de eo verò quod maximè laborandum est Electoribus Catholicis, ut is eligatur, quem noverint fidei Catholicæ ex animo esse addictum, si enim Cæsar aliquando fuerit, cui Religio Catholica non satis cordi est, timendum maximè erit Ecclesiasticis ne opimi eorum reditus accidantur, quum ijs non Protestantes tantum, sed languidiores etiam Catholici sub specie boni publici inhient, nihil enim est quod ab illa parte, vel in Austriacis omnibus, aut etiam in Leopoldo Hungariæ Rege requirant ita educato ut parentum pietatem sibi imitandam propositurum esse dubitari minimè debeat, vel eam igitur ob causam non fuerit consultum recedere ab Austriaca Familia, quæ per hos 138. annos, quibus

Lutherana

Lutherana et Caluinistica secta Germaniam perturba-
uit, eamque magnâ ex parte sectæ suæ addictam
reddidit cum Protestantibus Principibus quicquid
etiam illi conati fuerint nunquam arma
et consilia coniunxit, quam tamen iam Austria,
si potius amplitudini familiæ suæ, quam Reli-
gionis incolumitati consulere voluisset haud du-
bie, Protestantibus adiuuantibus totius Germaniæ
dominatum sibi potuissent acquirere, postulat
igitur et gratitudo, quæ illis eorum meritis
in Remp. debetur, et Religionis salus ne Au-
striaca Familia, sub qua illa in Germania
alias fortè peritura, conseruata fuit, præte-
reatur. Neque dubitandum quidquid etiam alijs
videatur et quantumcunque alij potentiam Domus
Austriacæ cum Hispaniarum Indiarumque Regnis
per Leopoldi, et Infantis Hispaniæ coniugium
coniunctam Pontifici putent suspectam esse fu-
turam, Pontificem quoque allaboraturum, vt
Imperij dignitas iterum Austriaco conferatur
non ideo tantum, quod alio electo turbas
inde orituras Germaniæ et Religioni Ca-
tholicæ in ea extremam perniciem illaturas
esse facilè conijcere possit, sed etiam quod ipsi
ambigendum sit quomodo si alius eligatur is erga Sedem Aposto-
licam sit affectus futurus, quia enim Imperij dignitas adhuc
in Italia et ipsa Urbe Roma prætendit iura quædam Romanis
admodum inuisa, interest Romani Pontificis ut rationem
maximam habeat Imperatoris Romanorum adeoque refert quod
imbecillior Austriacis ... minus Romanæ Curiæ obesse
posse videatur multum in eo situm est an æquum etiam
ad rem animum afferat.
Ludouico Bauaro quamuis non haberet tam magnas vires non
tamen

tamen oberat quominus Italiam invaderet et Imperij Jura sibi
vindicare niteretur quia ejusmodi Imperatores divitijs Italiae
potius alliciuntur ut occasionem bene gerendae rei quaerant
quam illi uti Austriaci, qui tam provincias ingentes et opulentas
possident ijs sunt contenti, nunquam autem fuit Pontificibus
Romanis cum Austriacis Imperatoribus magna ea de re contentio
sed potius experti semper sunt insignem eorum continentiam
quamvis non raro oblata illis esset occasio Jura illa omnia vindi
candi. Equidem cum Clemens septimus a Carolo quinto Imperatore
captivus detineretur, Romamque Caesaris exercitus teneret poterat
ille iterum veterem maiestatem Imperij excitare, neque defue
runt qui suaderent Carolo quinto ut Romam sibi retineret
et more antiquorum Imperatorum illuc sedem Imperij trans
ferret, sed noluit et Pontificem reddita ei pace iterum in
columem dimisit, haec cum satis adhuc Pontificibus Romanis
cognita sint, adeoque illis ab Austriacis longe minus sit timendum
quam ab ullo alio, non est dubium, quin illi partes Austria
corum non sint deserturi qui et Catholicam Religionem et
sedem Apostolicam tam praeclare defenderint. difficile igitur
fuerit Electoribus si quem alium Germaniae principem elege
rint, eum contra Austriacos cum Pontifice coniunctos,
tueri, turbas ad minimum tantas maiores existimaturas esse
nullum dubium fuerit quas Electorum et Principum Germa
niae interest nisi se et libertatem suam ultimo periculo
atque viciniorum Regum illi inhianti ambitioni exponere vo
luerint. /.

Augusto İmperio Cæsar LEOPOLDE fruare

A 1.	İ 9.	C 3.	L 20.	F 6.
U 200.	M 30.	A 1.	E 5.	R 80.
G 7.	P 60.	E 5.	O 50.	U 200.
U 200.	E 5.	S 90.	P 60.	A 1.
S 90.	R 80.	A 1.	O 50.	R 80.
T 100.	İ 9.	R 80.	L 20.	E 5.
O 50.	O 50.		D 4.	
			E 5.	
648.	243.	180.	214.	372.

372.
214.
180.
243.
648.

1657.

BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Baden-Württemberg

BADISCHE
LANDESBIBLIOTHEK
Baden-Württemberg

BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Baden-Württemberg

BLB BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Baden-Württemberg

Pericula emersura Catholicæ Religioni ex dilata Electione Regis Apostolici in Imperatorem.

1. Nauis sine Rectore tempestatibus grauiter incumbentibus haud potest resistere, imò si unus ad clauum alter ad proram sedeat, diuersæque sint in regenda naui opiniones, ita ut alter alterum impediat, necesse est ut à fluctibus cymba hauriatur.

2. Ad Anarchiam, uel ad oligarchiam tendit qualibet Monarchia legitimo capite diu destituta, maximè uero, si uariarum sit in Cultu Diuinis opinionum, quarum tres in Imperio Germanico publicis pacis tabulis sunt quâ firmatæ quâ receptæ.

3. Ante Antichristi aduentum cessabit Romanum Imperium communi expositorum sacræ scripturæ calculo Imperium sine Imperatore uix Imperium dici potest, hinc commoditas aperitur coniunctioni Gog et Magog.

4. Turca ipse stimulatus à Gallis, Suecis, Anglisque hanc Acephali Imperij orbitatem suis oportunam existimabit incrementis, et diuiso partitoque Christianitatis uestimento desuper sortem mittet Leoninæ societatis prærogatiua, quid cuique tantisper sit uel assignandum, uel tantummodo promittendum sed fide Græca obseruandum.

5. Datur omnibus Acatholicis occasio consilia

conferendi Religioni Orthodoxæ periculosa
et tempus extendendi uires Suecicas, Anglica
& reliquorum protestantium sub specioso
titulo propagandæ Euangelicæ ·/· scilicet ·/·
Religionis ·

6. Danus iam nunc ita à Sueco premitur, ut
opprimendus plane uideatur, nisi arbitrio
Galli et Angli residuas suas copias Suecis
uniat, mox inuasuros basem Religionis Catho-
licæ in Germania, Domum nempe Austriacam
ceu Regem Apostolicum, cui ne ferre suppetias
Rex Catholicus possit, distinendum suis armis
in recipiet, et Anglus, & Gallus.

7. Quid si uice uersa Electores Acatholici
certis conditionibus Regem Apostolicum sibi
demerituri ita promoueant, ut publice consta-
longe plus illis gratitudinis deberi, quam alijs, qui
uel moras, et remoras negotio inijcere, uel id
prorsus impedituri præliminare tractandum
uix superabile uelut pessulum Electioni oppo-
nere nituntur, id profecto eueniret, ingenti
Electorum Ecclesiasticorum si non damno
emergente, saltem lucro cessante utriusque
obiecti tam honesti quam utilis; deniqu
pari in numero Octouiralis Collegij pericu-
lossissimum schisma timeri potest, fomentum
omnis mali et uera non modo Religionis, uerum
etiam totius Imperij euersionis, cum concordia
res paruæ crescant discordia etiam maxima
dilabantur.

Responce
D'un Gentilhomme Romain
A un de ses amis a francfort traduitte d'Italien en françois

Monsieur apres auoir long-temps desiré la consolation de vos lettres, Enfin on m'en uient de rendre une escritte de Framfort: et en la receuant iay receut un plaisir extraordinaire de vous sçauoir en un lieu qui sera dans peu de iours le theatre ou se representera une action si auguste, et si importante qu'elle tient suspendus et attachez sur soy les yeulx et les coeurs de toute l'Europe. Action (disie) grande par soy mesme, et encore plus grande par la coniuncture qui auiourd'huy concourt a sa grandeur. Vous vous estes rencontré icy Monsieur a l'election de quelque Pape, dans laquelle on balance principalement les interests des deux Coronnes, et ou l'on obserue encor plus les affections, et les passions de ceux qui le doibuent eslire. Mais uous y aurez bien remarqué que le trop de soing qu'on a pour assembler ou pour partager les suffrages, la quantité des uoeux, et la maniere de les donner reduisent ordinairement cest affaire au hazard, ou si nous voulons parler plus Chrestiennement, a l'execution des conseils impenetrables de la prouidence de Dieu, puisque le plus souuent nous uoyons succeder au Pontificat ceux que nous desirions, ou en qui l'on pensoit le moins, et quelque fois encor ceux qui selon nostre iugement auoient moins de merite, et de raison pour y pretendre.

L'Election de l'Empereur est une action purement humaine, et politique, dans laquelle on considere (s'il est permis de parler ainsy) premierement l'ouurage des hommes, et puis la uolonté de Dieu. Les Electeurs sont en petit nombre et tous grands Princes, et celuy qu'ils élisent est un Potentat, que la préeminence de sa dignité, le lieu et la grandeur de sa denomination, la quantité et la qualité de ses subiects rendent estimable, et redoutable a tous-

les Princes, et mesme aux Couronnes de l'Europe. Vous cognoissez bien, Monsieur, l'importance de ceste election, puisque vous raisonné si fortement, et si distinctement dans vostre lettre de tous ceux qui peuuent estre esleu, et que vous me demandez auec tant d'instance mes sentimens sur chacun d'eux.

C'est une entreprinse assez grande, et dont un homme qui (comme vous) est dans le courant de l'affaire, et dans le lieu ou elle se traitte pourroit mieux s'acquitter qu'un Courtisan de Rome, qui parleroit plus asseurement d'un Conclaue que d'une Diette Imperiale. Toutefois plus qu'il ne s'agit point icy de faire un escrit que l'impression puisse rendre public: mais seulement une responce familiere a un amy dont ie veux bien suyure les volontez ie vay m'hazarder a vous dire en peu de mots ce que i'en pense, et si ie n'en parle scauamment ie formeray au moins le mieux qu'il me sera possible mon auis sur ce que i'ay leu, sur ce que i'ay veu, et sur ce que les differens raisonnements, que i'en entends faire en ceste Cour par les diuerses Nations qui s'y rencontrent.

Je dis donc (Monsieur) qu'il n'y eut iamais Election d'Empereur plus mal-aisée a faire que celle cy a cause du peu de subiets, qui peuuent estre consideré pour cela. Parce que si nous voulons nous renfermer dans le College Electoral, et y considerer purement les personnes, et les qualité necessaires pour le gouuernement sans entr dans les autres interests nous n'y trouuerons que le Roy d'Hongrie et le Duc de Bauieres, desquels ie n'ay pas une entiere cognoissan Il est vray que selon ce qu'en ont dit uniformement les Allem qui ont passé en ceste Cour le Duc de Bauieres est celuy de de en qui concourroint le plus de voix, estant le plus riche, et le p puissant des Princes Catholiques, celuy qui est le moin suspect a tous les partys, et celuy que tous ont regardé pour l'esleuer a l'Empire toutes et quantefois qu'on a cherché pour en soustenir la dignité un subiet hors de la Maison d'Austriche. Mais il e tellement soubmis a l'authorité Despotique de sa Mere et du Comte C

(qui ne pensent pour leurs propres interests, ou pour ceux des Austrichiens, qu'a l'ensevelir dans une profonde letargie, ou a le remplir de crainte, et d'espouvante aussitost qu'il s'en veut resveiller) qu'ils luy abbatent le coeur et l'esprit, et le font servir contre soy mesme d'obstacle a son Election.

Les raisons d'exclusion, qu'il y a contre le Roy d'Hongrie sont grandes et sans resource, parce que l'aage le rend inhabile a l'Empire, et son inclination Espagnole, fiere, et dédaigneuse le fait hair de tous les Allemans, outre qu'il est si absolument dans les mains, ie ne dis pas du Roy d'Hespagne, mais de ses Ministres ce qui est encore pis que son Election consommeroit la misere de l'Allemagne, en l'exposant a la tyrannie insupportable des Espagnols.

Je prevois donc bien que pour eslire un bon Empereur il faudra le prendre hors du College Electoral, et bienque toute l'Europe soit un champ assez spatieux pour en choisir un proportionné au besoin qu'elle en a, nous aurons toutefois de la peine de l'y rencontrer.

Nous avons en Italie le duc de Savoye Prince d'Esprit vif, et de grande esperance, mais il n'a pas encore ceste maturité necessaire a un gouvernement aussy dificile, et de si grande consequence que celuy la.

Le grand duc est sage et experimenté, et digne des plus grandes elevations, mais il ne changeroit pas l'estat ou il se treuve avec l'Empire de tout le monde. C'est un Prince qui ayme son aise, et ses commodités qui travaille a la conservation de sa personne, et qui n'abandonneroit pas Florence pour toutes les villes d'Allemagne.

Je crois que toutes les conditions qu'on peut desirer en un Prince pour l'election dont il s'agit se rencontrent au duc de Modene; la Noblesse du sang, la famille Illustre et antienne, souche des plus considerables de l'Allemagne. L'aage n'est en luy ny trop peu ny trop avancé. il a une santé establie pour supporter toute sorte de fatigues, une continuelle application aux affaires, la prudence, l'affabilité, et enfin l'esprit, et l'experience militaire autant qu'il en faut avoir pour se deffendre de qui luy fait insulte. mais ni turbulent ni inquiet pour attaquer les autres sans raison.

En france nous auons le duc d'Orleans, dont il n'est point necessaire que i'engage les bonnes qualités, puisque la grandeur de sa naissance le rend assez cogneu de tout le monde; Chacun aduoue que c'est un Prin[ce] doué d'une extreme bonté d'un naturel debonnaire et doux, qu'il est consom[mé] dans l'experience des affaires d'Estat, et qu'il a commandé les armées avec beaucoup d'esprit, de courage et de bonne fortune.

Il y a en Allemagne deux subiets qui en paroissent fort dignes, l'Archiduc, et le duc de Neubourg, mais le premier despendra des Espagnols comm[e] le Roy d'Hongrie avec ceste seule difference, que l'un en despendra par sa propre inclination, l'autre par necessité, et touts deux esgallement par veritable raison d'Estat: les interests de ces deux maisons estans si ioints et inseparables, qu'il est impossible qu'un Empereur Austrichien ne soit Espagnol.

Je n'ay rien a dire contre le duc de Neubourg, au contraire i'aduoüe sincerement que si les Electeurs s'obstinent a ne vouloir choisir, qu'un Prince de leur Nation, celuy la est le seul, en qui concourrent toutes les qualités necessaires a un Empereur, et contre qui l'on ne sçauroit apporter aucune exception personelle.

Mon sentiment est toutefois, qu'encore que les Princes dont ie viens de parler (et quelques autres peut estre dont il ne m'est pas souvenu) ayent des qualités et des merites a se faire considerer par les Electeurs, ils ne se resoudront iamais (s'ils veuillent meurement se reflechir sur toutes choses) a chercher l'appuy de l'Empire dans les mains de ceux qui n'auront ni force ny puissance propre a le soustenir: si ce n'est que leurs estats se veuillent bien charger d'esgaler par leurs contributions le tresor de l'Empire, a ceux des plus grandes Couronnes. Car en verité il en faut un presque inespuisable pour soutenir la dignité Imperiale dans le lustre ou elle est, quand ce ne seroit que pour la personne de l'Empereur, et pour sa cour, tant au dehors que dedans l'Allemagne. Et le monde se trouve auiourdhuy en tel estat, que n'y ayant aucune de ses parties en paix, et l'Allemagne mesme estant entouré de tous costé de puissantes armées. Si elle n'a un Chef, et un protecteur qui la face estimer et craindre

non seulement elle tombera dans le mespris aupres de ses propres Princes et des estrangers, et perdra insensiblement ses antiens droits, et ses prerogatives, mais elle deviendra facilement la proye du plus puissant de ses voisins: Et au contraire si elle se fait choisir un Empereur qui puisse ioindre ses forces propres a celles de l'Allemagne, elle deviendra l'arbitre du monde, et non seulement elle iouyra d'une profonde paix au dedans de ses Provinces, mais elle sera en estat de la donner a toute la Chrestienté.

Je Conclus donc (et cela est le premier point de mon advis) que l'Empire ne doit, n'y peut tomber auiourdhuy, que dans les mains du Roy d'Hespagne ou du Roy de france, et ainsy toute la question se reduit a examiner, lequel des deux doit estre preferé a l'autre.

Il me semble que pour la terminer la providence de dieu nous a devancé puisque l'Empire estant depuis trois cents ans dans la maison d'Austriche (qui a tousiours eu dessein de se le rendre hereditaire, de mesme qu'elle a fait d'autres Royaumes, qui estoint Electifs) dieu a permis que le Roy des Romains soit mort, et l'Empereur en suitte (avant que d'avoir peu faire eslire le Roy d'Hongrie) dans un temps ou le Roy de france est puissamment armé, afinque les Electeurs soint en pleine liberté d'interrompre a la maison d'Austriche cette possession trop longue et desormais trop perilleuse, en laquelle elle menace desia de se vouloir maintenir par la force des armes: (raison a la verité assez puissante, et qui suffit aux Electeurs s'ils s'en veuillent servir pour interrompre, au moins une fois depuis tant d'années cette prescription d'un Empire si absolu dans l'Allemagne, et restablir par le moyen d'un nouveau Prince leur liberté antienne)

Et certes les Partisans de la Maison d'Austriche ne doivent point trouver estrange que cette dignité retourne apres tant de siecles a un descendant de celuy qui l'a establie et qui la fait passer a sa posterité; dont il s'en trouve un auiourdhuy en estat de la restablir dans son antienne splendeur, et de reparer les pertes que l'Empire a faites sous le gouvernement des Espagnols, qui l'ont tousiours fait servir a leurs desseins et a leurs

interests particuliers, et qui ont affecté de l'affoiblir, et de le destruire pour en s'y conservant les plus forts, en disposer plus librement, et avec plus d'authorité.

Ils cognoissent assez les difficultés qui se rencontrent en la personne du Roy d'Hongrie, et croyent son Election impossible; ils ont desia torné toutes leurs pensées sur l'Archiduc: mais ils les dissimulent, et ils les cachent sous la fein et souls l'ostentation concertée d'une mauvaise intelligence entre eux: afinqu les Electeurs estans contrains et forcé par la raison, et pour leurs interests de refuser leurs voix au Roy d'Hongrie, croyent de sortir a bon marché de ce mauvais pas, et d'avoir obligation particuliere aux Espagnols, s'ils se conten de l'élection de l'Archiduc, qu'ils considerent desia comme un depositaire de l'Empire, a cause que son aage, son peu de santé, et le manquement d'estat hereditaires luy osteront vray semblablement la pensée de se marier, et d'avoi des Enfans, et le feront appliquer entierement a perpetuer l'Empire dans sa maison: Et comme les Espagnols scauent excellentment se servir du temp et des conionctures ils ne manqueront pas de s'en prevaloir pour faire eslire Roy des Romains le Neveu avec la puissance et l'authorité de l'Oncle; ainsi nous verrons porter l'Empire en Espagne, et le rendre tributaire de ceste Nation qui a tant detesté la faute que fit Charle V. en le renonçant a son frere, et qui cherche depuis si longtemps l'occasion de la reparer.

Ils menacent l'Allemagne d'une guerre immortelle, si l'on y pense de faire sortir l'Empire de la maison d'Austriche, et ils ne s'apperçoivent pas que pour luy acquerir une seure paix il ne reste que ce remede là, puisque persomne ne peut ignorer que la maison d'Austriche n'ait allumé en Allemag toutes les guerres passées, et toutes celles, qui l'ont desolé de nostre temps. Qui ne scait que la ligue entre la France et la Suede ne fut faite que pour rappeller en Allemagne les armes de Ferdinand, qui a la sollicitation des Espagnols estoint occupées a despouiller un Prince successeur legitime de l'estat de Mantoüe, et qui servirent a prendre, a saccager, et ruiner ceste antien riche et noble ville, pendant qu'a mesme temps le Marquis Spinola assiegoit Cassal attaqué trois foix par les Espagnols, et secouru trois fois par les francois. Qui ne voit que l'envoy des troupes Allemandes l'Année passée en Italie, et leurs augmentation durant ceste campagne (soit contre le Roy de France, soit contre le Duc de Savoye, soit contre celuy de Modene)

sont une infraction expresse de la Paix de Munster, et quelles donnent un legitime pretexte a reporter la guerre dans l'Empire? Et qui ne iuge pas aussy bien que moy que l'Armée envoyée en Pologne afin d'unir ce Royaume la aux autres estats de la Maison d'Austriche rappellera tost ou tard le Roy de Suede en Allemagne? la Maison d'Austriche a iettée de trop profonde racine de sa denomination, son estendue est trop grande, ses pensées trop vastes, et ses propres interests trop bien mesnagé en tout ce quelle fait pour ne leurs sacrifier pas tout le bien public. Enfin ie dis que pour rendre a l'Europe le repos apres lequel elle soupire il y a si longtemps il faut separer l'Empire de la maison d'Austriche, et luy laisser desmeler sur son compte ses entreprinses, et conduire toutte seule les machines quelle dresse de tous costez. Quelle demeure avec ses amis, & avec ses ennemis: et si cela se fait cest hyver la paix se fera. La maison d'Austriche ayant ainsi receut lexclusion, il ne reste que le Roy de france capable de soutenir le poid & la dignité de l'Empire; Et ie crois veritablement quen ces temps difficiles et malheureux Dieu a fait naistre ce Prince pour la gloire le restablissement et les delices des hommes.

Je nay iamais esté en france, et ainsi ie nay iamais eu l'honneur et le bien de le voir; mais iertends de toutes parts ses belles qualités si hautement louées quil me semble quil est ce Prince parfait dont toute l'Antiquité ne nous a tracé que l'idée: sa taille est belle et bien formée, sa beauté n'a rien de la molesse ni de l'affectation, sa presence est maiestueuse et agreable, sa façon de s'habiller est noble, et tout ce quil porte le pare, sa santé est forte et robuste, il souffre la fatigue il ayme les exercices du corps, il est plus sage et plus arresté que ne porte son aage, il na que de tres bonnes habitudes, et de tres raisonnables sentimens, il est capable et intelligent mais qui ne presume de son sens, ny ne s'obstine a le deffendre: au contraire il se rend volontiers a la raison, il recoit aisement conseil, il escoute avec plaisir, et il ne parle qua propos: il n'est ny cruel ny altier, mais humain et tres sociable; il n'a dinclination que pour le bien, et naturellement il abhorre le mal, il est liberal sans prodigalité, il est brave & courageux sans ostentation, et son genie le porte asseurément aux armes, mais sans ferocité.

puisque daillieurs il ayme quand il est temps, le bal, la musique, les comœdies, et les autres honnestes diuertissements, les prenant par principe de generosité, et de gloire, et pour un ornement de la grandeur Royale, laquelle il sçait bien faire principalement consister a pouuoir et sçauoir deffendre son Royaume de ses ennemys, et a secourir ses alliez.

Pour cognoistre le Cardinal Mazarin qui est chef de son Conseil, nous n'auons pas besoing de relation estrangere, il est né en ce pays, & il a succé auec le lait toutes les vertus Romaines, la fortune le merite, et la moderation, se sont pressé a l'enuy pour s'unir en sa personne, et pour former en luy le plus grand Ministre quon ayt iamais veu dans le Monde, et les choses quil a faites en France sont des tesmoignages irreprochables de la prudence auec laquelle il consulte toutes choses, et du courage auec lequel il les execute; Enfin il y a eu dans les quatorze années de son ministere assez de matiere pour former non seulement la vie dun grand homme, mais de cents illustres Ministres.

Tous les siecles nous ont appris, que le gouuernement du Royaume de France est une entreprinse difficile, et dangereuse: mais le rendre puissant dans la foiblesse dune longue minorité, victorieux contre un Monarque quon croyoit inuincible, paisible apres une guerre intestine, autant craint et estimé des estats esloignez que de ses voisins, et arbitre des Princes et des Couronnes de l'Europe, et sur tout sçauoir ceder a ses ennemys particuliers, quand on est le plus esleué, et en estat de se maintenir, et sçauoir en triompher quand on est esloigné, et dans l'abbaissement: Ce sont les veritables Eloges du Cardinal Mazarin, qui contribuera de ses lumieres et de ses conseils pour rendre l'Allemagne puissante, victorieuse et iouissante dune profonde paix. Elle se preuaudra des prerogatiues, et des auantages de la France, sans en sentir les charges, et les incommoditez, parceque le Roy nayant en ce Pays la ni estats ny interests, ny pretentions aulcunes contre les Princes d'Allemagne, et estant amy et alliez de tous les Potentats ses voisins, on ne doibt pas craindre quil y porte ses armes: Mais il y a lieu d'esperer quil y portera ses tresors.

Ceux de l'Eglise Romaine, et les Ecclesiastiques seront contents, et satisfaits de son gouvernement, et ceux de la protestante ou reformée n'en sentiront pas moins de douceurs, de repos, et de seureté, pouuant les uns et les autres iuger de ce qu'on fera en leurs faueurs par ce qui se pratique en france, ou bien que la Religion fleurisse auec tant de zele et de pieté, toutefois on ne fait ni tort ni violence a ceux qui ne la suyuent pas, et pour les ramener a l'Eglise on croit que la bonté et les exemples de vertus, que le Roy et la Reyne leurs donnent ont plus de force que des armées entieres./

Au reste la guerre contre le Roy d'Espagne n'a rien de commun auec l'Empire, sinon ence qu'on fut contraint de rompre auec l'Empereur, pour defendre les droits et le bien de l'Electeur de Treves, et il semble que la Justice de dieu, et celles des hommes demande que celuy la soit Empereur, qui est protecteur de l'Empire et de ses libertés.

Concluez de la qu'il est au pouuoir des Espagnols d'auoir la paix, s'ils la veulent, puisque les françois qui peuuent iustement pretendre d'en estre recherché (a cause des auantages que leur donne la guerre) ont enuoyé iusqu'a Madrid pour la demander. Chascun sçait presentement sur quel article s'est rompu le traité, et d'ou en est venu l'obstacle; le Monde qui ne pouuoit auant cela se persuader que la france voulu la paix, en reiette d'une commune voix l'esloignement sur les Espagnols. Ce n'est pas mon intention d'en iuger; mais sachant comme ie sçais par des raisonnements infaillibles, celle du Cardinal Mazarin, et cognoissant la generosité de la france, Joserois bien asseurer, et i'en oserois hardiment, et au peril de ma vie donner la caution, que la premiere action que feroit le Roy s'il estoit esleué a l'Empire seroit de rendre ses propres Electeurs les iuges des differents qu'il a auec le Roy d'Espagne, et les arbitres de la guerre et de la paix entre les deux Couronnes.

Ceste pensée est peut estre mieux fondée que toute autre qu'on peut auoir la dessus, et les Electeurs s'en pourroient asseurer, et prendre auec le Roy de france leurs precautions la dessus auant que d'essire. En verité cette idée et ce nom de la paix, et l'esperance que i'ay qu'on pratiquera ce moyen la pour obtenir me flattent et me charment si doucement que ie ne puis plus agreablement finir mon discours, mon auis et ma lettre./